

REACTIES OP CONCEPTRAPPORT 'AANPAK CORONACRISIS - DEEL 3: JANUARI 2020 – SEPTEMBER 2022'

Leeswijzer: De vierde en vijfde kolom geven de *letterlijke* tekst weer van de reactie van inzagepartijen. In de laatste kolom staat een toelichting van de Onderzoeksraad voor Veiligheid op de wijze van verwerken van de reacties van partijen.

Nr.	Partij	Hst / paragraaf	Te corrigeren tekst (eerste ... laatste woord)	Argumentatie / onderbouwing van de reactie	Overgenomen	Toelichting Onderzoeksraad voor Veiligheid
1	Nza	algemeen	'Kritisch planbare zorg' en 'kritiek planbare zorg' worden als termen door elkaar heen gebruikt. Ook in citaten die de NZa betreffen. Aanbeveling om consequent 'kritiek planbare zorg' te gebruiken als term.	FMS hanteert in haar raamwerk de terminologie 'kritiek planbare zorg' (U3)	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
2	Nza	5.3	Wij missen in dit hoofdstuk een verwijzing naar de brief die wij samen met IGJ hebben verstuurd op 24 december 2021 over de zorg m.b.t. de aanhoudende afschaling van de kritiek planbare zorg (link: https://www.igj.nl/publicaties/brieven/2021/12/24/brief-nza-en-igj-aan-roaz-regios-over-afschaling-planbare-zorg).		Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
3	Nza	7.2.2	We zouden hier graag zien dat ook benoemd wordt dat het belangrijk is om integraal (over sectoren heen) zicht te hebben op de druk op de zorg. Het heeft GGD Ghor, LCPS en NZa veel energie gekost om data te verzamelen. Nog altijd is datapositie een aandachtspunt		Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
4	Ministerie van EZK	7.3.4	"Door gebrek ...gaan gelden."	Graag deze zinsnede vervangen door: 'Doordat de effectiviteit van maatregelen afhankelijk is van de context en kenmerken van het virus is op voorhand niet aan te geven bij welke drempelwaarden maatregelen gaan gelden.' (uitleg: RIVM gaf aan dat effectiviteit van maatregelen niet op voorhand te voorspellen is en daarmee is ook op voorhand geen drempelwaarde aan te geven)	Nee	De passage richt zich op het gebrek aan regie vanuit de overheid dat door de sectoren als een gemis is ervaren. De passage waarnaar het inzagecommentaar verwijst bevat geen feitelijke onjuistheid.
5	Ministerie van EZK	6.3.5	"De oplevering...september 2022"	Graag deze zinsnede vervangen door: 'Het opstellen van de sectorplannen nam meer tijd in beslag dan oorspronkelijk gepland en ze zijn op 22 september gepubliceerd' (uitleg: oorspronkelijk was de planning strakker maar de daadwerkelijke publicatie is nooit op een andere datum gepland)	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.

Nr.	Partij	Hst / paragraaf	Te corrigeren tekst (eerste ... laatste woord)	Argumentatie / onderbouwing van de reactie	Overgenomen	Toelichting Onderzoeksraad voor Veiligheid
6	RIVM	Inleiding	PM: mogelijk nog toevoegen wanneer de A-status in Nederland is afgeschaft (ergens in juni 2023)		Deels	De toevoeging is niet noodzakelijk voor de inleiding. In de lijst met afkortingen en begrippen is bij de beschrijving van A-ziekte toegevoegd dat de A-status van COVID-19 in juni 2023 is komen te vervallen.
7	RIVM	Voorvalbeschrijving	suggestie: naast aard, omvang en duur ook dynamiek toevoegen.	Suggestie: naast aard, omvang en duur ook dynamiek toevoegen.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
8	RIVM	1	"immunologische"	Suggestie: om voor 'immunologische' het woord 'natuurlijke' toe te voegen.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
9	RIVM	1, 2, 3, 4, 5, 6	Grafieken	Hieronder hebben we een aantal opmerkingen opgenomen die toezien op de grafieken. Omdat we verschillende zaken aantreffen hebben we deze als aparte regels weergegeven.		
10	RIVM	1, 2, 3, 4, 5, 6	Grafieken	Onjuist: het reproductiegetal R vanaf 1 januari tot 17 februari 2020 is niet 0, zoals deze figuur suggereert. Suggestie: de waarden met 0 weglaten, en de figuur half februari 2020 laten beginnen.	Ja	De grafiek is aangepast in lijn met de inzagereactie.
11	RIVM	1, 2, 3, 4, 5, 6	Grafieken	Onvolledig: Het reproductiegetal R wordt door het RIVM geleverd met een betrouwbaarheidsinterval om de onzekerheid aan te geven. Gezien het belang van de betrouwbaarheidsintervallen - die ook uit dit rapport blijkt - de suggestie om hier ook de betrouwbaarheidsintervallen in beeld te brengen.	Ja	De grafiek is aangepast in lijn met de inzagereactie.
12	RIVM	1, 2, 3, 4, 5, 6	Grafieken	Onduidelijk: het is niet duidelijk hoe het reproductiegetal berekend is - gaat het case of instantaneous reproduction number; op basis van positieve testen of ziekenhuisopnames - en op welke datum het wordt weergegeven - is dat de eerste ziekte dag?	Ja	Bronnen en toelichting zijn in bijschrift en voetnoten toegevoegd.
13	RIVM	1, 2, 3, 4, 5, 6	Grafieken	Onduidelijk - Voor aantal positieve testen is onduidelijk op welke datum dit wordt weergegeven (dag van testen?) Toelichting: Dit maakt uit als je in de grafiek wilt lezen of de strengere maatregelen een effect hadden. Je zou verwachten dat $R = 1$ enkele dagen nadat de maatregelen streng werden als R op basis van eerste ziekte dag wordt berekend, en dat ca een week later het aantal ziekenhuisopnames naar dag van opname piekt.	Ja	Bronnen en toelichting zijn in bijschrift en voetnoten toegevoegd.
14	RIVM	1, 2, 3, 4, 5, 6	Grafieken	Onduidelijk - Voor aantal opnames in ziekenhuis is onduidelijk op welke datum dit wordt weergegeven (dag van ziekenhuisopname?) Toelichting: zie rij 10	Ja	Bronnen en toelichting zijn in bijschrift en voetnoten toegevoegd.
15	RIVM	1, 2, 3, 4, 5, 6	Grafieken	Onduidelijk - Voor aantal opnames op IC is onduidelijk op welke datum dit wordt weergegeven (dag van IC opname?) Toelichting: zie rij 10	Ja	Bronnen en toelichting zijn in bijschrift en voetnoten toegevoegd.
16	RIVM	1, 2, 3, 4, 5, 6	Grafieken	Onduidelijk - Voor aantal overledenen is onduidelijk op welke datum dit wordt weergegeven (dag van overlijden?) Toelichting: zie rij 10	Ja	Bronnen en toelichting zijn in bijschrift en voetnoten toegevoegd.
17	RIVM	1, 2, 3, 4, 5, 6	Grafieken	Onduidelijk: er lijkt iets mis te zijn gegaan bij de x-assen van de grafieken	Ja	De grafieken zijn aangepast in lijn met de inzagereactie.

Nr.	Partij	Hst / paragraaf	Te corrigeren tekst (eerste ... laatste woord)	Argumentatie / onderbouwing van de reactie	Overgenomen	Toelichting Onderzoeksraad voor Veiligheid
18	RIVM	1, 2, 3, 4, 5, 6	Grafieken	Onvolledig: het is relevant om in het bijschrift de datum weer te geven waarop de gegevens in de plots zijn gepubliceerd (of gedownload). Toelichting: Er komen continu updates van de gegevens	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
19	RIVM	1, 2, 3, 4, 5, 6	Grafieken	Suggestie: laat y-as van reproductiegetal R op 0 beginnen	Ja	De grafiek is aangepast in lijn met de inzagereactie.
20	RIVM	1, 2, 3, 4, 5, 6	Grafieken	Suggestie: geef ook een lijn voor R=1 aan.	Ja	De grafiek is aangepast in lijn met de inzagereactie.
21	RIVM	1, 2, 3, 4, 5, 6	Grafieken	Onduidelijk - wanneer de geschatte R gelijk is aan 1 verwacht je binnen enkele dagen een piek (of dal) in aantal testpositieven, en na ca 1 of 2 weken een piek (of dal) in ziekenhuisopnames. Dit lijkt hier niet geval. Onze grafieken gemaakt op basis van de gegevens zien er anders uit. Waarschijnlijk is er iets mis met de tijd-as, waarschijnlijk zijn weeknummers verschoven en daarna getallen op maandag ipv donderdag geplot?	Ja	De grafiek is aangepast in lijn met de inzagereactie.
22	RIVM	1, 2, 3, 4, 5, 6	Grafieken	Onduidelijk welke bron van ziekenhuisopnames het betreft (LCPS, NICE, Osiris)	Ja	Bronnen en toelichting zijn in bijschrift en voetnoten toegevoegd.
23	RIVM	1, 2, 3, 4, 5, 6	Grafieken	Onduidelijk - weeknummers lijken verschoven (er bestaat geen week 53 in 2021)	Ja	De grafiek is aangepast in lijn met de inzagereactie.
24	RIVM	1, 2, 3, 4, 5, 6	Grafieken	Onduidelijk: meldingen in laatste week 2021 lijken te missen	Ja	De grafiek is aangepast in lijn met de inzagereactie.
25	RIVM	1, 2, 3, 4, 5, 6	"aantal...overig"	Onduidelijk - suggestie te specificeren: het gaat hier waarschijnlijk om overledenen 'met doodsoorzaak covid-19' PM: Het CBS registreert verschillende typen: totale sterfte, oversterfte, en doodsoorzaken specifieke sterfte.	Ja	Bronnen en toelichting zijn in bijschrift en voetnoten toegevoegd.
26	RIVM	1, 2, 3, 4, 5, 6	"De...SARS-CoV-2"	Onduidelijk - Wat is de bron van de middelste grafiek: op basis van wat gemeld is aan de GGD, of data via stichting NICE? Allebei via RIVM als open data. Data van stichting NICE zijn completer dan wat er gemeld is aan de GGD. Mogelijk onjuist: Als het aan de GGD gemelde overleden personen zijn, dan is de bron niet CBS, maar RIVM. En dan is het een onderschatting van het aantal overleden personen doordat de diagnose sars-cov-2 meldingsplichtig is, maar niet de follow-up. Daarom is ziekenhuisopname en overlijden niet compleet. Hiervoor kan men beter data van stichting NICE en van CBS nemen.	Ja	Bronnen en toelichting zijn in bijschrift en voetnoten toegevoegd.
27	RIVM	1.2	"de...uitbracht"	Onjuist - voorstel 'Landelijk Centrum Infectieziekten' te vervangen door 'Landelijke Coördinatie Infectieziektebestrijding'	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
28	RIVM	1.3.3	"vanaf...SARS-CoV-2."	Onjuist - in februari is gestart met het onderzoek van monsters op SARS-CoV-2.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
29	RIVM	1.3.3	"de...WHO-richtlijnen"	Onvolledig - suggestie aan te vullen met ECDC-richtlijnen.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
30	RIVM	1.3.3	"Hiermee...volgen"	Onvolledig - suggestie aan te vullen: zicht 'in hoe het virus zich verspreidde in de populatie en'op, duur 'en kwaliteit' van	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.

Nr.	Partij	Hst / paragraaf	Te corrigeren tekst (eerste ... laatste woord)	Argumentatie / onderbouwing van de reactie	Overgenomen	Toelichting Onderzoeksraad voor Veiligheid
31	RIVM	1.3.3	"de...beleid"	Onjuist - suggestie 'projectgroep' te vervangen door 'afdeling'	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
32	RIVM	1.3.4	"onzekerheden...scenario's"	Onduidelijkheid omtrent 'worst case en best case': RIVM modelleers werkten bijna nooit met worst case en best case scenario's, misschien wordt hier bedoeld: 'tussen de bovengrens en de ondergrens van de onzekerheidsmarge'.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
33	RIVM	1.3.4	"aanvullende...mee"	Onjuist - het RIVM heeft geen gebruik gemaakt van camerapeilingen, wel is informatie van het verplaatsingspanel gebruikt, die is verkregen via het kennisinstituut mobiliteit (KiM)	Deels	De tekst is aangepast ter verduidelijking.
34	RIVM	1.3.4	"om...telecomproviders"	Suggestie: toevoegen 'actuele' voor gegevens; bij infectieziektebestrijding is actualiteit van gegevens een belangrijke component	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
35	RIVM	1.3.4	"nadat...handelen"	Onjuist: Het OMT spreekt niet direct de Tweede Kamer aan; suggestie: tekst aanpassen naar 'in haar advies (en de voorzitter tijdens de technische briefing)' ipv 'bij de tweede kamer'	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
36	RIVM	1.5.4	"in...plaatsvond"	Onjuist - verzoek 'binnen Nederland' toe te voegen voor 'weinig collegiale uitwisseling'	Ja	Alinea is aangepast in lijn met de inzagereactie: de conclusie is aangepast en ingekort. De onderbouwing is verplaatst naar paragraaf 1.3.4 (zie ook inzagereactie 37).
37	RIVM	1.5.4	"de...crisis"	Onvolledig - suggestie 'in Nederland' toe te voegen achter 'modelleringsgroepen'. Gewenste aanvulling: Er was regelmatige intercollegiale uitwisseling met partners in het VK, België, Zwitserland en via WHO-calls met andere internationale groepen, waar het RIVM in participeerde. Er waren speciale internationale "hubs" om modellen te vergelijken, waar alle gegevens openbaar zijn, zoals de nowcasting hub en de scenario modelling hub. Hier deed het RIVM aan mee.	Deels	Een toelichting in lijn met de inzagereactie is opgenomen in paragraaf 1.3.4 Modellen in de advisering en besluitvorming. Dit vormt de basis voor de conclusie in 1.5.4 (zie ook inzagereactie 36).
38	RIVM	2		Zie opmerkingen omtrent grafieken op bladzijde 29 (hst 1, reacties 9-25)	Deels	De tekst is aangepast ter verduidelijking. Bronnen en toelichting zijn in bijschrift en voetnoten toegevoegd.
39	RIVM	2.2.3	nvt	PM: Niet genoemd is de gegevensuitwisseling met Lareb t.b.v. de evaluatie van de vaccinveiligheid.	Nee	De Onderzoeksraad heeft niet gekeken naar wat de gegevensuitwisseling met Lareb betekende voor de opschaling in dataverwerking en doet er daarom geen uitspraken over.
40	RIVM	2.2.3	nvt	PM: iedere burger kan zelf zien welke vaccinatiedata het RIVM heeft vastgelegd in CIMS. Die inzage is mogelijk o.b.v. BSN in mijn.RIVM/Vaccinaties.	Nee	Dat de burger zelf kan zien welke vaccinatiedata het RIVM heeft vastgelegd in CIMS (op https://www.rivm.nl/mijnrivm-vaccinaties) valt buiten het onderwerp van deze paragraaf.
41	RIVM	2.2.3	"Vanuit...CIMS."	Onjuist - voorstel zin te vervangen door: Vanuit CoronIT werden testgegevens (zonder BSN) en vaccinatiegegevens (met BSN indien burgers voor opt-in kozen) doorgegeven aan het RIVM, waar de vaccinatiegegevens werden opgeslagen in CIMS.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.

Nr.	Partij	Hst / paragraaf	Te corrigeren tekst (eerste ... laatste woord)	Argumentatie / onderbouwing van de reactie	Overgenomen	Toelichting Onderzoeksraad voor Veiligheid
42	RIVM	3		Zie opmerkingen omtrent grafieken op bladzijde 29 (hst 1, reacties 9-25)	Ja	De tekst is aangepast ter verduidelijking. Bronnen en toelichting zijn in bijschrift en voetnoten toegevoegd.
43	RIVM	3.3.1	Begin...jarigen	Onvolledig - (de eerdere start van) het vaccineren van de oudste leeftijdsgroepen wordt niet genoemd.	Deels	De betreffende zin is niet aangepast. De alinea ervoor verwees met 'medisch meest kwetsbare mensen' naar de oudste leeftijdsgroepen en medische risicogroepen. Dat is in die alinea ter verduidelijking aangevuld.
44	RIVM	4		Zie opmerkingen omtrent grafieken op bladzijde 29 (hst 1, reacties 9-25)		De tekst is aangepast ter verduidelijking. Bronnen en toelichting zijn in bijschrift en voetnoten toegevoegd.
45	RIVM	4.3.2	op...juni	Term 'groen licht' minder gepast, suggereert besluitvormende bevoegdheid die er niet is. Verzoek te vervangen door: 'het OMT adviseert'	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
46	RIVM	4.5.4	Om...hebben.	Onjuist: De gegevens in CIMS zijn altijd gekoppeld geweest met het BSN. Dus geen koppeling achteraf.	Nee	In de tekst staat niet BSN maar BRP. CIMS is weliswaar altijd gekoppeld geweest met BSN, maar daarmee nog niet met het BRP. Het BSN fungeert als koppelingsmechanisme waarmee dataverzamelingen (zoals CIMS en BRP) aan elkaar gekoppeld kunnen worden. In CIMS staan gegevens van gevaccineerden die toestemming hebben gegeven om hun gegevens met het RIVM te delen en in het BRP staan gegevens van alle mensen in Nederland. Daarom leidt de koppeling van deze twee dataverzamelingen tot de in de tekst aangegeven inzichten. De tekst is op dit punt verduidelijkt.
47	RIVM	5		Zie opmerkingen omtrent grafieken op bladzijde 29 (hst 1, reacties 9-25)		De tekst is aangepast ter verduidelijking. Bronnen en toelichting zijn in bijschrift en voetnoten toegevoegd.
48	RIVM	5.3.1	desalniettemin...zijn	Onvolledig en suggestief - in sheet 31 en in de tijdens de technische briefing uitgesproken tekst wordt duidelijk dat deze verwachting geldig is bij optimale navolging van de op sheet 31 genoemde maatregelen. Tekstvoorstel: De voorzitter van het OMT sprak... zijn, bij goede navolging van de (basis)maatregelen.' Onder verwijzing naar sheet 31.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
49	RIVM	6		Zie opmerkingen omtrent grafieken op bladzijde 29 (hst 1, reacties 9-25)		De tekst is aangepast ter verduidelijking. Bronnen en toelichting zijn in bijschrift en voetnoten toegevoegd.
50	RIVM	6.3.4	in...750	Ambigue formulering - het gaat hier om 1850 sterfgevallen <u>meer dan verwacht</u> , niet in totaal; suggestie 'meer dan verwacht' toe te voegen aan de zin	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
51	RIVM	6.3.4	de...procent	Onduidelijk - het gaat hier om relatieve getallen en niet om absolute; suggestie de zin aan te vullen met 'relatief gezien'	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
52	RIVM	6.3.4	het...opgegeven	Meerdere onduidelijkheden - suggestie zin te vervangen door: Het CBS wees erop dat door verschillen in definities de werkelijke aantallen patiënten die in Nederland aan COVID-19 overleden hoger waren dan het aantal gemelde sterfgevallen met COVID-19 als oorzaak dat aan het RIVM was gemeld.	Deels	De tekst is verhelderd in lijn met de opmerking bij inzagereactie 53. De verschillen in cijfers ontstonden niet door verschillen in definities zoals in deze reactie vermeld, maar om redenen zoals vermeld in de aansluitende zinnen van de rapporttekst.

Nr.	Partij	Hst / paragraaf	Te corrigeren tekst (eerste ... laatste woord)	Argumentatie / onderbouwing van de reactie	Overgenomen	Toelichting Onderzoeksraad voor Veiligheid
53	RIVM	6.3.4	dat...gepland	Onduidelijk - wordt met dat de registratie soms langer duurde dan gepland, bedoeld op het fenomeen van nagekomen meldingen? Mogelijk ten overvloede: dat de registratie soms langer duurde dan gepland, is alleen relevant als men real-time overzicht wil. De vertraging in inzicht geldt ook voor CBS-doodsoorzakenstatistieken	Ja	De onduidelijkheid die de tekst oproept, is weggenomen door de tekst meer toe te spitsen op de CBS-cijfers in deze alinea.
54	RIVM	6.3.4	op...gegaan	PM - Het klopt dat de melding van de minister anderhalf jaar later is. De data zijn evenwel in januari 2021 beschikbaar gesteld aan het CBS	Nee	Het moment waarop de data door het RIVM aan het CBS ter beschikking zijn gesteld, staat los van het gegeven dat de discussie of, en zo ja door wie en voor welke doeleinden, de data gebruikt mochten worden, anderhalf jaar lang voortduurde.
55	RIVM	7.1.1	er...groepsimmunititeit	Aanvulling: na 'tussen experts' toevoegen 'en in de media'	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
56	RIVM	7.2.1	over...kaders	Onvolledig - het gaat om het gebruik van data en niet om het delen van data; suggestie zin aan te passen: 'Over het gebruik van geaggregeerde en gepseudonimiseerde telecomdata voor het monitoren van verplaatsing etc.'; Toelichting: uitgangspunt in alle gesprekken was dat de telecomdata zelf bij de telecombedrijven zou blijven.	Deels	De tekst is ter verheldering aangepast. De mate waarin data geaggregeerd en/of gepseudonimiseerd moesten worden, is niet het onderwerp van deze alinea.
57	RIVM	7.2.1	ook...gang	PM tav de testdata van SON aan de GGD'en: hier hoefden alleen positieve testuitslagen doorgegeven te worden ivm wettelijke melding en niet de negatieve uitslagen. Dit belemmert het onderzoek naar vaccineffectiviteit. suggestie toe te voegen: door 'deze en' andere etc.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
58	RIVM	7.2.1	door...kabinet	PM - over zicht op vaccineffectiviteit is het volgende manuscript relevant: https://doi.org/10.1101/2023.05.23.23290384	Nee	Het manuscript waar naar wordt verwezen bevestigt de lezing dat privacygerelateerde knelpunten een belemmering vormden voor het zicht op de vaccinatie-effectiviteit. Het 'informed consent' waarover de studie gaat is een van de privacygerelateerde knelpunten.
59	RIVM	7.2.1	daardoor...RIVM-modellen	Onvolledig - verzoek de zin aan te vullen: voor 'gebruik van tweede of derde keus in informatiebronnen, hetgeen leidde tot' grotere etc.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
60	RIVM	7.2.1	omdat...termijn	Onvolledig - toevoegen als aanvullende reden: 'Ook zijn valide sterftcijfers met 4 maanden vertraging beschikbaar (cf. doodsoorzakenstatistieken CBS)'	Nee	De tekstsuggestie voegt geen substantiële nieuwe informatie toe ten opzichte van de zin die hierop volgt, waar wordt gesproken over de vertraagde beschikbaarheid van (sterfte) data.
61	RIVM	7.2.1	naast...virus	PM - dit is de enige redelijk snel beschikbare en complete sterfte-indicator	Nee	De inzagereactie wijst niet op een feitelijke onjuistheid.
62	RIVM	7.2.1	de...waren	Onduidelijk m.n. door gebruik haakjes - toelichting: de cijfers over oversterfte zijn de hele periode wel beschikbaar geweest, en ook compleet. Wat niet compleet of beperkt inzichtelijk was, was sterfte naar doodsoorzaak (covid-19 of anderszins)	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
63	RIVM	7.2.1	gedegen...nemen	Onvolledig - verzoek aan te vullen: Gedegen onderzoek 'naar de redenen en oorzaken van oversterfte' kwam etc.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.

Nr.	Partij	Hst / paragraaf	Te corrigeren tekst (eerste ... laatste woord)	Argumentatie / onderbouwing van de reactie	Overgenomen	Toelichting Onderzoeksraad voor Veiligheid
64	RIVM	7.2.3	deze...crisisstructuur	Onvolledig - mogelijk toevoegen: vanaf januari 2021 is de RIVM Gedragsunit gevraagd door de NCTV om te reflecteren op voorgenomen besluiten inzake COVID-19. De reflectie betrof uitvoeringsconsequenties, adviezen hoe naleving van voorgenomen besluiten te bevorderen en mogelijke negatieve consequenties te adresseren.	Deels	De bijdrage van de RIVM Gedragsunit aan de adviezen van NCTV komt later in de paragraaf aan bod. Het klopt dat de Gedragsunit vanaf jan 2021 door de NCTV is gevraagd om te reflecteren op voorgenomen besluiten en niet pas vanaf medio februari. De tekst is daarop aangepast.
65	RIVM	7.2.3	tot...orde	Onjuist tav Catshuis - toelichting: bij gelegenheid zijn de uitkomsten van onderzoek door directeuren SCP en Clb meegenomen in hun bijdragen.	Nee	Weliswaar refereerden de directeuren SCP en Clb in hun bijdragen aan gedragsreflecties, maar deze kwamen net als bij het OMT niet expliciet terug als agendapunt. Daar wordt hier op gedoeld.
66	RIVM	7.2.3	de...bod	Feitelijk onjuist: uitkomsten en inzichten van het onderzoek van de gedragsunit zijn geregeld wel expliciet aan de orde geweest. Daarnaast zat er in het vooroverleg voor het OMT ook een vaste vertegenwoordiger van de gedragsunit.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
67	RIVM	7.2.3	De...MT-niveau	Suggestie om het woord 'reguliere' toe te voegen: 'De unit had geen reguliere aansluiting....' PM: op ad hoc basis werd een vraag gesteld en om toelichting gevraagd vanuit het ministerie, echter dit was veelal op beleidsmedewerkersniveau.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
68	RIVM	7.2.3	'pandemische vermoeidheid'	Suggestie bron op te nemen. Toelichting: U introduceert dit als een nieuw begrip in uw rapport zonder verwijzing. Dit is mogelijk wel wenselijk gezien het feit dat er verschillende opvattingen binnen het wetenschappelijk discours zijn over dit fenomeen.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
69	RIVM	7.5		Suggestie: 'taakstelling' vervangen door 'expertise'	Nee	De expertise van de OMT-leden is hier niet het knelpunt. Het kernpunt is dat de voorzitter het 'maken van langetermijnscenario's' niet onder de taken van het OMT schaarde.
70	RIVM	7.5		Onduidelijk - suggestie toe te voegen tussen 'waardendiscussies' en 'nauwelijks': in de bijdrage van kamerleden; toelichting: het lijkt nu of dit betrekking heeft op de externe sprekers	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
71	RIVM	8	dit...sterftcijfers	Onduidelijk - we denken dat hier 'de koppeling van sterftcijfers aan andere data' bedoeld wordt; suggestie de zin aan te passen	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
72	RIVM	8	dat...afweken	Onduidelijk - voorstel tot aanpassing: van de gemiddelde prognoses vervangen door 'van de mediane waarden van de prognoses' of 'gemiddelde prognoses'; verduidelijken door als volgt aan te vullen: afweken, 'maar wel binnen de onzekerheidsmarges vielen'. PM - slechts heel af en toe lagen de gemelde opnames buiten de onzekerheidsmarges van de voorspellingen	Deels	Zoals elders in het rapport wordt beschreven, benadrukte het OMT bij het kabinet de onzekerheidsmarges in de modellen. Het kabinet koos doorgaans voor de mediane waarde van de prognoses. In lijn daarmee is de tekst aangepast.
73	RIVM	Bijlage C.1		PM - bij de beschrijving van activiteiten van het RIVM ontbreken de taken en activiteiten op het gebied van milieu, leefomgeving en veiligheid.	Nee	De bijlage geeft een beschrijving van het stelsel op hoofdlijnen. Voor een overzicht van de overige taken van het RIVM bevat de voetnoot een afdoende verwijzing.

Nr.	Partij	Hst / paragraaf	Te corrigeren tekst (eerste ... laatste woord)	Argumentatie / onderbouwing van de reactie	Overgenomen	Toelichting Onderzoeksraad voor Veiligheid
74	RIVM	Bijlage C.1		PM - reglement OMT zou kunnen worden toegevoegd: 'in opvolging van een aanbeveling van de OvV in rapport 2 is inmiddels een reglement beschikbaar'.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
75	RIVM	Bijlage D		Onvolledig - Toevoegen 'gebaseerd op scenario's WRR/ KNAW-advies 'Navigeren en anticiperen in onzekere tijden' (sept 2021)'. Toelichting: zoals nu beschreven lijkt dit een op zichzelf staande activiteit.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
76	RIVM	Bijlage E	hiervoor...CBS	Onjuist - suggestie tweede deel van de zin te vervangen door: 'en de doodsoorzakenstatistiek van het CBS.' PM - dit heeft ook consequenties voor de beschrijving in regels 16-21.	Deels	De Onderzoeksraad volgt hier het coronadashboard. Daarvoor werd niet de doodsoorzakenstatistiek van het CBS gebruikt, wel het sterftcijfer op basis van meldingen aan de GGD en het CBS-sterftcijfer op basis van oversterfte. Zie: https://coronadashboard.rijksoverheid.nl/artikelen/wat-is-het-covid-19-sterftcijfer-op-basis-van-doodsoorzaak . Bijlage E uit de inzageversie van het rapport is in het publicatierapport bijlage F. Aanpassingen naar aanleiding van deze inzagereactie zijn tevens verwerkt in de betreffende tekst in paragraaf 5.3.2 van het rapport (tevens naar aanleiding van inzagereactie 146).
77	RIVM	Bijlage E	het...overlijdens	Onjuist - 'dat door het RIVM is gemeld' vervangen door 'dat door de GGD aan het RIVM wordt gemeld'.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie. Bijlage E uit de inzageversie van het rapport is in het publicatierapport bijlage F. Aanpassingen naar aanleiding van deze inzagereactie zijn tevens verwerkt in de betreffende tekst in paragraaf 5.3.2 van het rapport.
78	RIVM	Bijlage E	dit...werden	Onjuist - Ook post-mortem diagnose van SARS-CoV-2 is meldingsplichtig aan de GGD.	Deels	De Onderzoeksraad baseert zich op informatie van het coronadashboard en het CBS. De visie van het RIVM is toegevoegd, evenals de constatering dat partijen de wet- en regelgeving inzake de meldingsplicht bij overleden personen verschillend interpreteren. Bijlage E uit de inzageversie van het rapport is in het publicatierapport bijlage F. Aanpassingen naar aanleiding van deze inzagereactie zijn tevens verwerkt in de betreffende tekst in paragraaf 5.3.2 van het rapport.
79	RIVM	Bijlage E	ook...COVID-19	Onjuist (zie ook opmerking bij p257, r6 en r13) - Het CBS heeft ook nooit een covid-19 sterftcijfer op basis van oversterfte vastgesteld. Oversterfte is een andere maat dan totale sterfte, en dan sterfte per doodsoorzaak.	Deels	De Onderzoeksraad volgt hier de informatie van het CBS. Zie de toelichting bij inzagereacties 76 en 146. De zin over het sterftcijfer op basis van oversterfte is geherformuleerd. Bijlage E uit de inzageversie van het rapport is in het publicatierapport bijlage F. Aanpassingen naar aanleiding van deze inzagereactie zijn tevens verwerkt in de betreffende tekst in paragraaf 5.3.2 van het rapport.

Nr.	Partij	Hst / paragraaf	Te corrigeren tekst (eerste ... laatste woord)	Argumentatie / onderbouwing van de reactie	Overgenomen	Toelichting Onderzoeksraad voor Veiligheid
80	RIVM	Bijlage E	gedurende...besmetting	Suggestie: omdat er drie sterftcijfers genoemd worden ook de oversterfte in die periode weergeven in tekst	Deels	De zin is aangepast, niet door de oversterfte in die periode op te nemen, maar door het verschil in cijfers van het RIVM en het CBS te verwoorden. Bijlage E uit de inzageversie van het rapport is in het publicatierapport bijlage F. Aanpassingen naar aanleiding van deze inzage-reactie zijn tevens verwerkt in de betreffende tekst in paragraaf 5.3.2 van het rapport.
81	RIVM	Bijlage E	indirecte... beeld	PM - deze worden niet als zodanig geregistreerd	Ja	De zin is aangepast in lijn met de opmerking. Bijlage E uit de inzageversie van het rapport is in het publicatierapport bijlage F. Aanpassingen naar aanleiding van deze inzage-reactie zijn tevens verwerkt in de betreffende tekst in paragraaf 5.3.2 van het rapport.
82	RIVM	Bijlage E	geregistreerde coronaoverlijdens	PM - Dit zijn de bij de GGD bekende overlijdens van bij de GGD gemelde SARS-CoV-2 cases	Ja	De aanvulling betreft een nuancering op de tekst. Het onderschrift bij de grafiek is aangepast in lijn met de opmerking. Bijlage E uit de inzageversie van het rapport is in het publicatierapport bijlage F. Aanpassingen naar aanleiding van deze inzage-reactie zijn tevens verwerkt in de betreffende tekst in paragraaf 5.3.2 van het rapport.
83	RIVM	Bijlage E	op...vaccinatiestatus	Onvolledig - verzoek toe te voegen: naar 'redenen en oorzaken van' sterfte en oversterfte	Ja	De aanvulling betreft een nuancering op de tekst. De tekst is aangepast in lijn met de opmerking. Bijlage E uit de inzageversie van het rapport is in het publicatierapport bijlage F. Aanpassingen naar aanleiding van deze inzage-reactie zijn tevens verwerkt in de betreffende tekst in paragraaf 6.3.4 van het rapport.
84	RIVM	Bijlage E	Sterfte...RIVM	Onduidelijk op basis van welke data dit is. Dit gaat over doodsoorzakenstatistieken, dus dit zijn CBS data, niet RIVM data. PM Dit is afkomstig uit het CBS-RIVM rapport, maar betreft CBS-data.	Ja	De aanvulling betreft een nuancering op de tekst. De zin is aangepast in lijn met de opmerking. Bijlage E uit de inzageversie van het rapport is in het publicatierapport bijlage F. Aanpassingen naar aanleiding van deze inzage-reactie zijn tevens verwerkt in de betreffende tekst in Sectie I van het rapport (Voorvalbeschrijving).
85	RIVM	Bijlage E	in...achtergrond	Onduidelijk - het lijkt hier om relatieve cijfers te gaan, maar staat geformuleerd alsof het absoluut is. PM - in regel 13-15 staat het juist geformuleerd.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de opmerking. Bijlage E uit de inzageversie van het rapport is in het publicatierapport bijlage F. Aanpassingen naar aanleiding van deze inzage-reactie zijn tevens verwerkt in de betreffende tekst in Sectie I van het rapport (Voorvalbeschrijving).
86	RIVM	Bijlage E	de...geplaatst	Onduidelijk - verzoek aan te vullen: werking 'tegen sterfte' etc.	Ja	De tekst is verhelderd in lijn met de opmerking. Bijlage E uit de inzageversie van het rapport is in het publicatierapport bijlage F. Aanpassingen naar aanleiding van deze inzage-reactie zijn tevens verwerkt in de betreffende tekst in paragraaf 5.1 in het rapport.

Nr.	Partij	Hst / paragraaf	Te corrigeren tekst (eerste ... laatste woord)	Argumentatie / onderbouwing van de reactie	Overgenomen	Toelichting Onderzoeksraad voor Veiligheid
87	RIVM	Bijlage E	in...maanden	Onvolledig - verzoek aan te vullen: werking 'tegen sterfte' af tot etc.	Ja	De tekst is verhelderd in lijn met de opmerking. Bijlage E uit de inzageversie van het rapport is in het publicatierapport bijlage F. Aanpassingen naar aanleiding van deze inzagereactie zijn tevens verwerkt in de betreffende tekst paragraaf 5.1 in het rapport.
88	Ministerie van VWS	Lijst van Afkortingen	Covid-19 is als A-ziekte geclassificeerd.	Kabinet heeft besloten tot afschaling A-status Covid-19, wetstraject om dit te realiseren loopt. (Kamerstuk 25295-2091). Tekstvoorstel: Covid-19 is <i>gedurende de onderzochte periode</i> als A-ziekte geclassificeerd.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
89	Ministerie van VWS	Lijst van Afkortingen	Bestuurlijk afstemmingsoverleg infectieziektebestrijding. Het BAO toetst de adviezen van het OMT op politiek -bestuurlijke haalbaarheid en wenselijkheid. Een advies van het OMT wordt besproken in het BAO alvorens het formeel wordt aangeboden aan de minister van VWS.	Het BAO toetst alleen bestuurlijke haalbaarheid en wenselijkheid, niet politieke. De formele aanbiedingsroute van een OMT advies varieert, maar gaat zeker niet altijd via een BAO naar de minister. Voorstel: dit kan weg in een tabel waarin afkortingen toegelicht worden.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
90	Ministerie van VWS	Lijst van Afkortingen	DPG, Directeur Publieke Gezondheid	Graag "van de GGD" toevoegen aan originele tekst om te onderscheiden van VWS.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
91	Ministerie van VWS	Lijst van Afkortingen	PG, Directie Publieke Gezondheid	Graag "van VWS" toevoegen aan originele tekst om te onderscheiden van GGD.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
92	Ministerie van VWS	Lijst van Afkortingen	SARS	Dit komt bijna alleen voor in samengestelde vorm als SARS-COV etc. om het virus aan te duiden, maar is ook in gebruik als een ziekte, die in de vertaling inderdaad betekent wat er staat, wordt als ziekte maar 1 keer gebruikt, op blz. 193 verwarrend. Voorstel: SARS-COV2 in elk geval óók opnemen in de afkortingenlijst en SARS en als dit kan beter weglaten.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
93	Ministerie van VWS	Lijst van Afkortingen	"Fijnmazig ... mensen."	De term fijnmazig wordt in het conceptrapport gebruikt ten aanzien van de verspreiding van vaccinatielocaties. Het ministerie van VWS gebruikt de term echter voornamelijk voor het bereiken van specifieke doelgroepen, bijvoorbeeld met mobiele prikbusen zoals uitgelegd in de Stand van zaken COVID-19 brief van 13 augustus 2021 (https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2021D30418&did=2021D30418).	Ja	Het woord fijnmazig maakt deel uit van de omschrijving van het begrip 'Vaccinatielocatie'. Dat begrip heeft inmiddels geen toelichting meer in dit rapport en is verwijderd uit de begrippenlijst.
94	Ministerie van VWS	Inleiding	haakje sluiten vergeten na 20		Ja	De correctie is overgenomen.
95	Ministerie van VWS	Sectie 1 - Voorvalbeschrijving	Toen half maart 2020 het aantal vastgestelde besmettingen was opgelopen tot 1413	Die 1413 is heel precies, er staat weliswaar vastgesteld bij, dus daarmee wordt impliciet aangegeven dat dit een subset is van het daadwerkelijke aantal besmettingen, maar het roept verwarring op door het vermengen van terugkijken enerzijds (waarbij we weten dat er al veel meer mensen besmet waren) en teruggrijpen op de op dat moment bekende cijfers anderzijds.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.

Nr.	Partij	Hst / paragraaf	Te corrigeren tekst (eerste ... laatste woord)	Argumentatie / onderbouwing van de reactie	Overgenomen	Toelichting Onderzoeksraad voor Veiligheid
96	Ministerie van VWS	Sectie 1 - Voorvalbeschrijving	Het aantal doorgemaakte infecties lag toen op circa 60%.	Het gaat hier niet om het aantal infecties, maar het percentage van de bevolking dat een infectie heeft doorgemaakt. In de genoemde bron staat: "Bij ongeveer 60% van de bevolking werd toen bewijs van infectie in het bloed aangetroffen."	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
97	Ministerie van VWS	Sectie 1 - Voorvalbeschrijving	Al vroeg in de crisis bleek dat het virus langdurige schade kon veroorzaken aan organen en lichaamsfuncties. Afhankelijk van gehanteerde definities had 20 tot 37% van de mensen met een coronabesmetting, langer dan drie maanden klachten van longcovid, later postcovid genoemd.	De verbinding tussen de kennis vroeg in de crisis en postcovid klopt niet. Het eerste (inclusief het artikel waar naar verwezen wordt) gaat over mensen met multi orgaan falen (dus een zeer ernstige vorm van covid met opname op de IC) die daarna langdurig klachten hebben. Onder postcovid worden vooral klachten verstaan van mensen die een veel lichtere vorm van covid hadden, waarbij de klachten niet direct gekoppeld kunnen worden aan orgaanschade.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
98	Ministerie van VWS	Sectie 1 - Voorvalbeschrijving	Thuis ... ontvangen	Er staat dat mensen thuis geen bezoek mochten ontvangen. Dit is niet helemaal correct. Dat was een advies.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
99	Ministerie van VWS	Sectie 1 - Voorvalbeschrijving	de scholensluitingen in 2021 en 2022	Meer correct is "de fysieke sluiting van scholen". Onderwijs is immers wel digitaal door gegaan.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
100	Ministerie van VWS	Sectie 1 - Voorvalbeschrijving	Gevaccineerden kregen steeds meer onbegrip voor mensen die zich niet lieten inenten, omdat zij een hoger risico voor anderen zouden vormen. Ongevaccineerden voelden zich steeds minder gerespecteerd en door de overheid in hun grondrechten aangetast.	Tekstvoorstel: " Een deel van de gevaccineerden" en " een deel van de ongevaccineerden"	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
101	Ministerie van VWS	1, Korte kenschets	Het kabinet roept... crisisaanpak	De term "uitroepen" wordt niet gebruikt voor de A-status, beter is "inschalen". Door het inschalen tot een A-ziekte krijgt de minister van VWS de regie over de crisisaanpak, niet door het opschalen van de nationale crisisstructuur. De zin zou moeten zijn: "Het kabinet schaalte SARS-CoV-2 in tot een A-ziekte, waarbij de minister van VWS de regie krijgt over de crisisaanpak, en schaalte de nationale crisisstructuur op."	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
102	Ministerie van VWS	1.1	In de voorbereiding op een pandemiescenario gingen partijen in de jaren voorafgaand aan de coronacrisis uit van lokale of regionale uitbraken	Pandemie en lokaal of regionaal zijn met elkaar in tegenspraak, een pandemie is per definitie wereldwijd. Tekstvoorstel: 'beheersbare' uitbraken. Die term wordt vaker gebruikt.	Deels	De tekst is verhelderd zodat de tegenstelling uit de rapporttekst is verdwenen.
103	Ministerie van VWS	1.1	Dit was gebruikelijk bij grote infectieziektenuitbraken en paste bij de wens van het kabinet om de aanpak van de pandemie zo goed mogelijk te voorzien van een wetenschappelijke onderbouwing.	Heh betreft niet zozeer de wens maar eerder de inrichting van het infectieziektetestelsel, https://www.rivm.nl/sites/default/files/2020-05/Folder%20landelijke%20advisering%20bij%20infectieziektedreigingen%20en%20-crisis_0.pdf	Deels	De tekst is verduidelijkt.

Nr.	Partij	Hst / paragraaf	Te corrigeren tekst (eerste ... laatste woord)	Argumentatie / onderbouwing van de reactie	Overgenomen	Toelichting Onderzoeksraad voor Veiligheid
104	Ministerie van VWS	1.3	Begin maart 2020 lukte het lokaal of regionaal indammen van het virus niet meer en het virus verspreidde zich buiten Noord-Brabant. Het restrictieve testbeleid, de besmettelijkheid van het virus en de contacten tussen mensen maakten dat met de gangbare aanpak van testen, BCO en isolatie- en quarantainemaatregelen het aantal coronagevallen niet ingedamd kon worden.	Dit is een vermenging van wat we toen dachten en nu weten, het virus was al lang buiten Noord-Brabant. Het is ook onjuist om het restrictieve testbeleid op eenzelfde hoogte te zetten met de besmettelijkheid van het virus. Contacten tussen mensen zijn een gegeven.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
105	Ministerie van VWS	1.3	Na alle ophef beschreef het kabinet immuniteitsopbouw als wenselijk bijeffect van de strategie, in plaats van als doel.	Voor de stelling dat het kabinet immuniteitsopbouw eerst als een doel formuleerde en daarna als bijeffect ontbreekt onderbouwing.	Deels	Groepsimmunitet werd door de minister-president als doel gepresenteerd in zijn tv-toespraak van 16 maart 2020. Ook in de MCC-19 van 16 maart 2020 werd groepsimmunitet als doel benoemd. Daarna is groepsimmunitet als doel ingetrokken, maar werd het een effect van het beleid. Het virus kon namelijk tot op zekere hoogte rondgaan onder de bevolking, wat zorgt voor immuniteit onder diezelfde bevolking. De onderbouwing is in de bronvermelding toegevoegd.
106	Ministerie van VWS	1.3.2	Het sturingsmechanisme in de coronacrisis was vanaf medio maart: virusverspreiding toestaan zolang de acute zorg het aankon,	In plaats van "virusverspreiding toestaan" was het meer maatschappelijke activiteiten niet onnodig belemmeren.	Deels	De tekst is verduidelijkt.
107	Ministerie van VWS	1.3.3	Schema	Schema past niet bij tekst. Rioolwatersurveillance werd pas ingezet vanaf medio 2021. Antigeentesten vanaf najaar 2020. Is de figuur te vroeg ingevoegd? (Bron: Kamerstuk 25295-659)	Nee	Dit betreft een theoretisch model dat voorafgaand aan het onderzoek is opgesteld en van toepassing is voor diverse perioden van de crisis. Dit is verduidelijkt in de verwijzing en in het bijschrift. In de figuur zijn kleine aanpassingen gemaakt, zodat duidelijk wordt dat genoemde tools voorbeelden zijn. Om verwarring te voorkomen is de figuur naar een bijlage verplaatst en zijn in het rapport de verwijzingen naar het model aangepast of toegevoegd.
108	Ministerie van VWS	1.3.3	Nederland	Je zou hier een norm in kunnen lezen dat 'Nederland' voldoende testmateriaal op voorraad had moeten hebben voor een pandemische situatie. Wat wordt met Nederland bedoeld? Is dat 'de overheid', de zorginstellingen voor hun medewerkers, de GGD?	Deels	De tekst is verduidelijkt.
109	Ministerie van VWS	1.4.2	Seegers	Moet zijn: Segers	Ja	De correctie is overgenomen.
110	Ministerie van VWS	1.4.2	Samen met besmettingen en ziekenhuisopnames was ic-bezetting een indicator die geschikt was voor het doel van vroegsignalering	IC besmetting is juist geen goede indicator voor vroegsignalering.	Deels	Besmettingen, ziekenhuisopnames en ic-opnames werden op het dashboard gepubliceerd. Het dashboard was een tool voor vroegsignalering. Omdat de IC-opnames 2 tot 3 weken later in de tijd voorkomen, werden de prognoses voor de ic-bezetting gebruikt voor de signalering en als input voor de advisering en de besluitvorming. De tekst is in lijn hiermee aangepast.
111	Ministerie van VWS	1.5.4	postcovidsyndroom	Er was in april 2020 nog geen zicht op postcovidsyndroom, dus kon daarom niet in modellering worden meegenomen, niet omdat het ging om 'minder goed gedefinieerde data'	Deels	De tekst is aangepast ter verduidelijking.
112	Ministerie van VWS	2, Korte kenschets	ongeveer 1% sterfte	Niet duidelijk waar de 1% sterfte op slaat, lijkt nu te slaan op 1% van alle besmettingen.	Ja	De zinsnede is verwijderd om onduidelijkheid te voorkomen. Dit vraagt inderdaad meer contextinformatie en daar is geen ruimte voor in de tabel.

Nr.	Partij	Hst / paragraaf	Te corrigeren tekst (eerste ... laatste woord)	Argumentatie / onderbouwing van de reactie	Overgenomen	Toelichting Onderzoeksraad voor Veiligheid
113	Ministerie van VWS	2.2.1	Dit terwijl het op zulke grote schaal testen niet tot de wettelijke taken van de GGD behoort.	De schaal was onvoorzien, het testen in het kader van bestrijding van een infectieziekte is wel degelijk een taak van de GGD	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
114	Ministerie van VWS	2.2.3	HPZone ... GGD Contact	Moet zijn 'HPZone Lite'. HPZone is het basissysteem voor reguliere infectieziektebestrijding en is nog in gebruik. HPZone Lite is een systeem opgezet voor grootschalige BCO en is naar aanleiding van het datalek inmiddels vervangen door GGD Contact. HPZone wordt in een later stadium ook vervangen. (Kamerstukken II, Vergaderjaar 2021-2022, 25 295, nr. 1927 en Kamerstukken II, Vergaderjaar 2020-2021, 27 529, nr. 258).	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
115	Ministerie van VWS	2.2.3	"Vanuit ... CIMS."	Vanuit CoronIT wordt het BSN als onderdeel van de vaccinatiegegevens wel doorgestuurd naar het registratiesysteem CIMS onder beheer van het RIVM. Dit is terug te vinden in de privacyverklaring op de website van het RIVM (https://www.rivm.nl/documenten/privacyverklaring-covid-19-vaccinatie). "zonder BSN" tussen haakjes is dus niet correct.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
116	Ministerie van VWS	2.2.3	"Dit ... delen."	Deze zin is niet volledig. De toestemming voor het delen van de vaccinatiegegevens voor registratie bij het RIVM gold niet enkel voor mensen die gevaccineerd werden bij de GGD'en maar ook voor mensen die gevaccineerd werden door andere uitvoerders: o.a. de ziekenhuizen, huisartsen en instellingen met eigen medische dienst (https://www.rivm.nl/covid-19-vaccinatie/privacy).	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
117	Ministerie van VWS	2.2.3	Een generiek informatiesysteem dat gebruikt werd door o.a. RIVM, GGD'en, ziekenhuizen en verpleeghuizen	Moet zijn: "dat wordt gebruikt"; het is namelijk nog in gebruik.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
118	Ministerie van VWS	2.3.1	minister voor Medische Zorg en Sport	Niet duidelijk is waar deze informatie vandaan komt. Via de verwijzing is het niet te vinden.	Deels	De minister over Medische Zorg en Sport zat het Hand aan de kraan-overleg voor, waar in de bronvermelding naar verwezen wordt. Dit is echter niet relevant voor de boodschap, dus om verwarring te voorkomen is de zin aangepast en de referentie naar de bron verplaatst.
119	Ministerie van VWS	2.3.4	pr	Moet zijn: "per"	Ja	De correctie is overgenomen.
120	Ministerie van VWS	2.3.4	"Het aantal ic-bedden was opgeschaald tot 1.450 en later tot 1.550"	Er wordt verwezen naar voetnoten 223 Ministerie van VWS, <i>Annotatie Hand aan de Kraan-overleg</i> , 28 september 2020. 224 Ministerie van VWS, <i>Annotatie Hand aan de Kraan-overleg</i> , 6 november 2020. Deze aantallen ic-bedden worden niet genoemd in de als bron aangegeven annotaties.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
121	Ministerie van VWS	2.3.4	Dat ... zorg.	Reismaatregelen worden niet genoemd, terwijl die wel relevant waren als maatregel tegen de verspreiding van de alfavariant (Kamerstuk 25295-874).	Deels	Reismaatregelen vallen onder maatregelen van het kabinet. Om die reden is het woord 'contactbeperkende' verwijderd.
122	Ministerie van VWS	3	Door vertraging de start van de vaccinatiecampagne van vaccinaties misten mensen langer dan nodig immuniteit	"Langer dan nodig" is subjectief, verwijzen naar de feitelijke duur van de vertraging en hoe snel deze is ingehaald is neutraler.	Ja	De betreffende zin is verwijderd.

Nr.	Partij	Hst / paragraaf	Te corrigeren tekst (eerste ... laatste woord)	Argumentatie / onderbouwing van de reactie	Overgenomen	Toelichting Onderzoeksraad voor Veiligheid
123	Ministerie van VWS	3.1	Vanaf 1 december 2020 kregen de coronamaatregelen een wettelijke basis	De verordeningen waren gebaseerd op de Wpg en dus ook op een wettelijke basis. Tekstvoorstel: "een andere wettelijke basis".	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
124	Ministerie van VWS	3.1	bezoek ... dag	Bezoek thuis was niet beperkt tot twee personen. Dat was slechts een advies.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
125	Ministerie van VWS	3.1	Dat ... (fase 3)	In fase 3 van het LNAZ Opschalingsplan geven vrijwel alle regio's aan de (semi)-acute zorg niet meer te kunnen waarborgen. Dit hoeft niet specifiek betrekking te hebben op de IC's, maar kan bijv. ook gaan over de verpleegafdelingen of SEH. Het is daarom feitelijk niet correct dat te stellen dat in fase 3 alle beschikbare IC-bedden vol liggen. (Bron: Landelijk Netwerk Acute Zorg, Coördinatie- & opschalingsplan COVID-19, december 2022, p. 8.)	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
126	Ministerie van VWS	3.3.1	"Ondanks ... kwam."	In het begin van de vaccinatiecampagne is gerekend met een percentage van 85% voor de planning en het mogelijk verloop van de campagne. Er is geen sprake geweest van een beoogde vaccinatiegraad van 80% als harde doelstelling. Vanuit het ministerie is gecommuniceerd dat de uitvoering van de COVID-19 vaccinatiecampagne erop gericht is om zo veel mogelijk mensen te bereiken en een zo hoog mogelijke vaccinatiegraad te halen, zoals te lezen is in de Stand van Zakenbrief COVID-19 van 11 mei 2021 (Kamerstuk 25295 nr. 1179)	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
127	Ministerie van VWS	3.3.1	Een groep medisch-kwetsbare mensen behoorde niet tot de in de vaccinatievolgorde geprioriteerde medische risicogroepen, terwijl zij zichzelf als kwetsbaar beschouwden.	Bij de start van vaccinatiecampagne heeft de Gezondheidsraad advies uitgebracht over de prioritering (https://www.gezondheidsraad.nl/over-ons/documenten/adviezen/2020/11/19/strategieen-voor-covid-19-vaccinatie). Hierin heeft de Raad medische-kwetsbare groepen geïdentificeerd en geadviseerd om deze met voorrang te vaccineren. Dit advies heeft het ministerie overgenomen. De start van deze zin suggereert dat groepen onterecht als niet-kwetsbaar zijn aangemerkt. Tekstvoorstel: "Een groep mensen behoorde niet tot de in de vaccinatievolgorde geprioriteerde medische risicogroepen, terwijl zij zichzelf als kwetsbaar beschouwden."	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
128	Ministerie van VWS	3.3.1	Dat zij, na bijna een jaar, niet de verwachte prioriteit in de volgorde van vaccinatie kregen,	Het 'na bijna een jaar' suggereert dat dit een jaar na start van de vaccinatiecampagne was. Dat is echter niet zo en veronderstelt een veel langere wachttijd dan het geval was. Naar welk startpunt wordt verwezen met het woord 'jaar' zou duidelijker kunnen zijn.	Deels	De tekst is ter verheldering aangepast.
129	Ministerie van VWS	4, Korte kenschets	en meer virusverspreiding toe te staan	Tekstvoorstel: "meer virusverspreiding te accepteren"	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.

Nr.	Partij	Hst / paragraaf	Te corrigeren tekst (eerste ... laatste woord)	Argumentatie / onderbouwing van de reactie	Overgenomen	Toelichting Onderzoeksraad voor Veiligheid
130	Ministerie van VWS	4, Korte kenschets	"Door ... beperkt."	De aanname dat het zicht op de vaccinatiegraad en -effectiviteit beperkt is, is te stevig. Het klopt wel dat het zicht niet optimaal was. Er was echter wel degelijk inzicht in ontwikkelingen. Dit is onder andere terug te vinden in de wekelijkse rapportages van het RIVM (https://www.rivm.nl/covid-19-vaccinatie/archief-wekelijkse-update-vaccinatiecijfers-2021) waar eind maart aangegeven wordt dat het op korte termijn op basis van de gegevens uit CIMS mogelijk is om de vaccinatiegraad weer te geven naar leeftijdsgroep, regio, gemeente en geslacht. Verder worden in mei, juni en juli in de samenvatting verschillen in gemeente en geografische spreiding uitgelicht.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
131	Ministerie van VWS	4, Korte kenschets	het ... schade	In de juridische toelichting op de maatregelen werd bewust gesproken over drie pijlers, met daarnaast als uitgangspunt het sociaal-maatschappelijk perspectief gericht op het beperken van economische en maatschappelijke schade op korte termijn, aandacht voor structurele maatschappelijke en economische schade en het voorkomen dat de lasten onevenredig neerslaan bij bepaalde groepen. De drie pijlers en het uitgangspunt werden dus als separaat gezien. Beter zou dus zijn: "Het kabinet voegt, in aanvulling op de drie doelen, een uitgangspunt toe: (...)."	Nee	In Kamerbrieven is consequent terug te lezen dat dit vanaf dat moment een doel is. Ook in interviews met betrokkenen werd steevast over de toevoeging van een vierde doel gesproken.
132	Ministerie van VWS	4.1.3	Tabel is onleesbaar		Ja	De opmaak is aangepast.
133	Ministerie van VWS	4.3.2	riep het OMT het kabinet in een nieuw advies op tot terughoudendheid	Aansluiten bij terminologie OMT	Deels	De tekst sloot al aan op de terminologie van het OMT. Ter verduidelijking is gespecificeerd waarop de terughoudendheid betrekking had en is het woord 'oproepen' vervangen door 'ter overweging meegeven'
134	Ministerie van VWS	4.3.3	Bovendien had de Eerste Kamer ingestemd met de wetsvoorstellen voor de coronatoegangsbewijzen en de quarantaineplicht.	De quarantaineplicht gold voor reizigers die terugkwamen uit een zeer-hoogrisicogebied. Lijkt nu alsof de quarantaineplicht breder gold (Eerste Kamer, 2021, nr. 242).	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
135	Ministerie van VWS	4.3.4	Mensen die in het buitenland op vakantie wilden, moesten een vaccinatiebewijs, een herstelbewijs of een negatief testbewijs hebben.	Dit wekt de indruk dat dat het Nederlandse beleid was. Nederland heeft nooit eisen gesteld aan vertrekkende reizigers, alleen aan reizigers naar Nederland. Nederlanders die naar het buitenland reisden hadden te maken met daar gestelde eisen. Nederland heeft vertrekkende reizigers wel gefaciliteerd door testen voor je reis, als service naar de burger. (Kamerstuk 25295 - 1337)	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
136	Ministerie van VWS	4.3.4	Inkomende reizigers uit landen met een hoog Covid-19 risico hadden per 1 juni een verplichte negatieve PCR-testuitslag en een quarantaineplicht.	De quarantaineplicht gold alleen voor 'zeerhoogrisicogebieden', gebieden met een uitzonderlijk hoge incidentie, onbetrouwbare informatie over lokale covid-verspreiding of een variant of concern. De quarantaineplicht gold dus niet voor alle hoogrisicogebieden (Kamerstuk 25295-1241).	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.

Nr.	Partij	Hst / paragraaf	Te corrigeren tekst (eerste ... laatste woord)	Argumentatie / onderbouwing van de reactie	Overgenomen	Toelichting Onderzoeksraad voor Veiligheid
137	Ministerie van VWS	4.4.1	Bovendien ... waren	De juridische grondslag (in de Wpg) bepaalde dat maatregelen genomen mochten worden indien dat noodzakelijk was voor de bestrijding van de epidemie, of een directe dreiging daarvan, en hieraan evenredig was (artikel 58b). Dat de juridische grondslag voor het treffen van maatregelen was 'Het voorkomen van overbelasting in de zorg en het ontzien van kwetsbaren' is dus niet helemaal correct. Tekstvoorste: 'indien (...) waren' vervangen door 'indien dat niet noodzakelijk was voor de bestrijding van de epidemie'.	Nee	De tekst in het rapport is een samenvatting van de bespreking in de ACC-19 van 8 juli 2021 en is een weergave van de manier hoe men in de ACC-19 de crisis en crisisbestrijding op dat moment duidde. Volgens het verslag van het overleg brengt de voorzitter daar de volgende onderbouwing in: 'de voorzitter brengt in herinnering dat de juridische grondslag voor het nemen van maatregelen gebaseerd is op de doelstellingen om de kwetsbaren te beschermen en de zorg te ontlasten.' Juist omdat het voor het begrijpen van het verloop van de crisisbestrijding van belang is om inzichtelijk te maken dat 'het bestrijden van de epidemie' hier specifiek werd versmald tot 'het voorkomen van overbelasting in de zorg' en 'ontzien van kwetsbaren', volgt de rapporttekst hier de tekst zoals in de bron staat vermeld. De discussie in de ACC-19 ging erover dat in het licht van de doelstellingen het voorkomen van besmettingen in deze fase daarom geen onderdeel was van 'het bestrijden van de epidemie'. Daarvoor ontbrak, volgens de ACC-19, de juridische grondslag.
138	Ministerie van VWS	4.4.1	De besmettingscijfers liepen verder op door een 'inhaalslag': jongeren gingen meerdere dagen achtereenvolgend op stap – in veel grotere getale dan op basis van de Fieldlab experimenten was verwacht.	Het doel van Fieldlab evenementen was het onderzoeken van de vraag: hoe organiseer je een evenement op een veilige manier? (bron: https://fieldlabevenementen.nl/fieldlab-evenementen-van-start/). De Fieldlab experimenten gaven geen inzicht in de besmettingscijfers wanneer jongeren meerdere dagen achtereenvolgend op stap gingen, noch was dat een verwachting van het Kabinet. Meerdere evenementen bezoeken met behulp van een toegangsbewijs was toegestaan en de getallen van mensen die hier gebruik van maakten waren niet hoger dan verwacht.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
139	Ministerie van VWS	4.4.1	"Het ... was."	Er mist hier een belangrijk onderdeel van het OMT advies, namelijk het aanpassen van de wachttijd na het Janssen vaccin. Het kabinet heeft in de brief aan de Tweede Kamer van 6 juli (https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2021/07/06/kamerbrief-over-maatregelen-covid-19) aangegeven besloten te hebben, gelet op de veranderde epidemiologische situatie, een wachttijd van 14 dagen na een Janssen-vaccinatie in te voeren voor een vaccinatiebewijs. Dit is per 10 juli ingegaan (vlkfe2ln34xn_opgemaakt.pdf (eerstekamer.nl)) Deze wachttijd is op basis van het 122e OMT-advies vanaf 14 augustus verder verlengd naar 28 dagen (vll9i6wj2yzt_opgemaakt.pdf (eerstekamer.nl)).	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
140	Ministerie van VWS	4.5.1	"Het ... 'opt-out-systeem').	Het opt-out-systeem is een systeem waarin mensen aan kunnen geven dat zij NIET geregistreerd willen worden. Het woord "niet" mist in deze zin. Voorstel: "... waarin mensen aan konden geven dat zij niet geregistreerd wilden worden (het 'opt-out-systeem').	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
141	Ministerie van VWS	4.5.4	vaccinanten	Tekstvoorstel: "gevaccineerden"	Ja	De correctie is overgenomen.

Nr.	Partij	Hst / paragraaf	Te corrigeren tekst (eerste ... laatste woord)	Argumentatie / onderbouwing van de reactie	Overgenomen	Toelichting Onderzoeksraad voor Veiligheid
142	Ministerie van VWS	4.5.4	Hoewel RIVM in de zomer van 2021 vaccinatiedata koppelden aan Ziekenhuisdata.	"Inmiddels heeft het RIVM op vrijdag 27 augustus 2021, op basis van de vaccinatie- en opname gegevens, de eerste onderzoeksresultaten gepresenteerd (zie kopje «Bescherming door vaccinatie op ziekenhuisopname») - Kamerstuk // 2021/ 25295 nr. 142.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie. Het Kamerstuk waarnaar in de inzagereactie verwezen wordt betreft overigens niet Kamerstuk // 2021/ 25295 nr. 142 maar nr. 1422.
143	Ministerie van VWS	5.3.1	"Daarmee ... ECDC."	Het is niet juist dat de minister verder ging dan het advies van de Gezondheidsraad en het Europese agentschap ECDC. Als bron voor deze uitspraak wordt het Gezondheidsraad advies van 14 september 2021 gebruikt. Na dit advies, heeft de Gezondheidsraad op 2 november 2021 een vervolgadvisie gepubliceerd waarin de Raad adviseert om te starten met een boosteraanbod aan mensen van 60 jaar en ouder en aan bewoners van zorginstellingen. Daarnaast heeft de Gezondheidsraad in het advies van 25 november 2021 geadviseerd om de voorgenomen boostervaccinatie voor personen van 18 tot 60 jaar direct te starten nadat de eerder geadviseerde groepen een boostervaccin hebben ontvangen. Het besluit van de minister was dus in overeenstemming met de adviezen van 2 november 2021 en 15 november 2021.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
144	Ministerie van VWS	5.3.1	Op de persconferentie vertelde de minister van VWS dat een 2G-beleid daarna onvermijdelijk zou zijn – ondanks eerdere toezeggingen van het kabinet dat er geen directe of indirecte vaccinatieplicht zou komen.	2G beleid is ook geen vaccinatieplicht.	Nee	Hoewel het begrip 'indirecte vaccinatieplicht' op verschillende manieren geïnterpreteerd kan worden, beaamde de minister van VWS de betekenis die Tweede Kamerlid Wilders er in het Kamerdebat van 18 november 2020 aan gaf: 'Maar de basisregel moet zijn: geen dwang, geen drang, geen verplichting, maar ook geen indirecte verplichting. Dat betekent dat je mensen niet benadeelt als ze het niet doen of bevoordeelt als ze het wel doen. Bent u dat met mij eens?' Minister de Jonge: 'Ja, dat ben ik met u eens.' Omdat bij invoering van 2G ongevaccineerden die nog niet besmet waren geweest, minder bewegingsvrijheid zouden krijgen dan gevaccineerden, valt het in 2021 besproken 2G-beleid onder de door de minister de Jonge in 2020 beaamde betekenis van indirecte vaccinatieplicht. Daarmee is de zin een correcte weergave van de situatie. Daarnaast werd het 2G-beleid zoals dat in 2021 besproken werd, ook door diverse politieke partijen en veel tegenstanders van 2G gezien als (een vorm van) indirecte vaccinatieplicht.
145	Ministerie van VWS	5.3.2	Beide cijfers waren een onderschatting.	Tekstvoorstel: "Beide cijfers reflecteren de werkelijkheid niet; er is sprake van onderschatting en overschatting".	Nee	De rapporttekst volgt de door het Coronadashboard gegeven uitleg. Zie de bijbehorende voetnoten, die verwijzen naar een beschrijving van waarom beide cijfers een onderschatting zijn van het werkelijke aantal overlijdens aan COVID-19.
146	Ministerie van VWS	5.3.2	Het CBS-sterftcijfer op basis van oversterfte	Tekstvoorstel: CBS oversterftcijfer op basis van sterftcijfers (oversterfte wordt berekend met sterfte cijfers en niet andersom) - https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/statistische-trends/2022/sterfte-oversterfte-en-covid-19-sterfte-in-2020-en-2021/2-ontwikkelingen-in-de-totale-sterfte-en-oversterfte	Nee	De Onderzoeksraad volgt hier het Coronadashboard. Zie: https://coronadashboard.rijksoverheid.nl/artikelen/wat-is-het-covid-19-sterftcijfer-op-basis-van-doodsoorzaak . Om misinterpretatie te voorkomen, is de tekst verhelderd.
147	Ministerie van VWS	5.3.2	het sterftcijfer	Aanvullen met "naar doodsoorzaak".	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.

Nr.	Partij	Hst / paragraaf	Te corrigeren tekst (eerste ... laatste woord)	Argumentatie / onderbouwing van de reactie	Overgenomen	Toelichting Onderzoeksraad voor Veiligheid
148	Ministerie van VWS	5.3.3	zijn model	Onduidelijk wie "zijn" is. Suggestie: vervangen door "het gebruikte model van het RIVM"?	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
149	Ministerie van VWS	5.3.3	Het ministerie van Defensie verleende in enkele ziekenhuizen (Utrecht, Limburg) bijstand.	Er wordt verwezen naar voetnoot 458 Ministerie van VWS, Conceptverslag Hand aan de Kraan-overleg, 26 november 2021. Dit moet zijn 29 november 2021, 26 nov is er geen bijeenkomst geweest. In het verslag staat dat er onderzoek naar inzet Defensie in Limburg wordt gedaan, niet dat er al bijstand wordt verleend.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
150	Ministerie van VWS	5.4.2	Gezondheidsschade die niet leidde tot druk op de ic nam het kabinet niet mee als onderdeel van de crisisaanpak.	In de OMT adviezen van 17 december 2021, 23 december 2021, 3 januari 2022, 7 januari 2022 en 13 januari 2022 werd er niet geadviseerd over langetermijnevolgen of postcovid. Bovendien was er eind 2021/begin 2022 nog veel niet duidelijk over postCOVIDsyndroom. Wat zijn risicoindicatoren en welk effect heeft vaccinatie? In de adviesaanvraag van 13 januari is expliciet gevraagd naar de verwachting voor de belasting van de gehele zorgketen (inclusief eerstelijnszorg en langdurige zorg).	Nee	<p>De inzagereactie verwijst naar OMT-adviezen, terwijl de rapporttekst hier betrekking heeft op de kabinetsaanpak. Het kabinet kan ook besluiten over onderwerpen waar (op dat moment) geen OMT-advies onder ligt.</p> <p>In deze concluderende alinea wordt bovendien teruggeblikt op de hele periode sinds september 2021 - niet alleen op de weken rond de jaarwisseling [de inzagepartij benoemt alleen OMT-adviezen van die periode]. Opvallend daarbij is dat een risico dat in de zomer van 2021 nog werd benoemd als argument om in te grijpen en besmettingsaantallen laag te houden, in september 2021 niet meer op tafel ligt bij het ontwerp van de aanpak van de komende periode. Met andere woorden: gezondheidsschade die niet tot ic-opname leidde was in de ene maand onwenselijk genoeg om de aanpak te <i>beïnvloeden</i> en maatregelen in te voeren; in de maand daarna was het geen factor om rekening mee te houden in de plannen voor de crisisbestrijding.</p> <p>Bovendien was er eind 2021 al veelvuldig gewaarschuwd voor de mogelijke langetermijnevolgen na een besmetting (zoals postcovid) - bijvoorbeeld in eerdere OMT-adviezen (zie hoofdstuk 4). Op basis van die waarschuwingen werd in juli 2021 ook (eenmalig) ingegrepen op basis van die waarschuwingen. Daarnaast is ambtelijk het dilemma uitgewerkt dat er mogelijk beleid op het voorkomen van postcovid gevoerd zou kunnen worden. Ook in het geval dat gesteld wordt dat er toch nog te veel onzekerheid omtrent postcovid en andere langetermijnconsequenties van een besmetting bestond, zou ook beleid gevoerd kunnen worden dat omgaat met die onzekerheid. Bovenstaande punten staan ook in het rapport beschreven en uitgelegd. Om die reden concludeert paragraaf 5.4.2 dat het kabinet gezondheidsschade die niet leidde tot druk op de ic, niet meenam als onderdeel van de crisisaanpak.</p>
151	Ministerie van VWS	6, Korte kenschets	Grootschalig testen wordt ... vervangen door rioolwateronderzoek.	Rioolwateronderzoek werd al gedaan en dat werd gecontinueerd. Het was dus geen vervanging in de zin dat het iets nieuws was dat voor grootschalig testen in de plaats kwam. Het werd wel een belangrijker instrument in de totale monitoring en surveillance, omdat grootschalig testen wegviel. (Kamerstuk 25295 nr. 1297)	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.

Nr.	Partij	Hst / paragraaf	Te corrigeren tekst (eerste ... laatste woord)	Argumentatie / onderbouwing van de reactie	Overgenomen	Toelichting Onderzoeksraad voor Veiligheid
152	Ministerie van VWS	6, Korte kenschets	Met de acceptatie van ... verder toe.	Het is niet juist dat het risico op lange termijn gezondheidsschade hoger werd dan hiervoor, want de ziekmakendheid van de rondgaande variant was juist lager dan die van eerdere varianten. De OVV geeft dat zelf ook aan op blz. 134, regelnr. 17.	Ja	Omikron heeft een lagere ziektelast dan voorgaande varianten: de kans op postcovid is volgens het RIVM bijna twee keer lager in vergelijking met de deltavariant. Maar ook Omikron zorgt voor lange termijn gezondheidsschade. Er zijn veel meer mensen die besmet raakten met omikron, waardoor uiteindelijk meer mensen het risico lopen op lange termijn gezondheidsschade. De tekst is hierop aangepast.
153	Ministerie van VWS	6, Korte kenschets	en kiest ervoor om versneld en vergaand te versoepelen om het virus juist nu rond te laten gaan.	Versoepelen is niet om het virus rond te laten gaan maar om dingen mogelijk te maken.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
154	Ministerie van VWS	6.1.2	Voetnoot 484	Er wordt verwezen naar een HadK overleg van 2 januari 2022, dit moet zijn 3 januari. Er is 2 januari geen overleg geweest.	Ja	De correctie is overgenomen.
155	Ministerie van VWS	6.2.2	In zijn advies schreef ... onder de bevolking.	Het gaat hier om <i>mogelijke</i> langetermijnconsequenties. Onderbouwing: In het merendeel van de gevallen ondervinden mensen de beschreven consequenties van een besmetting niet. Nu te stellig geformuleerd. Het OMT zegt in zijn 139e advies dat de langetermijnconsequenties deels pas in de toekomst aan het licht komen en dat daar aandacht voor dient te zijn, juist omdat vanwege het minder ziekmakend vermogen van de omikoron variant, dit meer rond zal gaan onder de bevolking.	Nee	Het is correct dat niet elke besmetting leidt tot langetermijngevolgen, maar de Onderzoeksraad benoemt datgene wat het OMT in zijn advies schreef. Het OMT heeft het over langetermijnconsequenties, niet over mogelijke langetermijnconsequenties.
156	Ministerie van VWS	6.2.2	De waarschuwing van het OMT voor de langetermijnconsequenties van een besmetting heeft de Kamerbrief waarin de minister van VWS terugkoppeling gaf over het OMT-advies, niet gehaald.	Het OMT advies werd steeds gedeeld met de Kamer. Dit suggereert dat de minister van VWS dit onderdeel van het OMT advies heeft achtergehouden.	Nee	Het is feitelijk correct dat de waarschuwing van het OMT over de langetermijnconsequenties de Kamerbrief niet heeft gehaald. In de zin daarna staat dat de minister ook in de persconferentie niet sprak over de langetermijnconsequenties. De minister van VWS heeft dit onderdeel niet achtergehouden, maar hij vat samen wat voor hem de belangrijkste punten uit het advies waren en hierin wordt zichtbaar dat aandacht voor langetermijnrisico's en -consequenties geen onderdeel van de aanpak is. Het geeft wel aan dat de nadruk in de communicatieaanpak niet lag op de langetermijnrisico's van een besmetting.

Nr.	Partij	Hst / paragraaf	Te corrigeren tekst (eerste ... laatste woord)	Argumentatie / onderbouwing van de reactie	Overgenomen	Toelichting Onderzoeksraad voor Veiligheid
157	Ministerie van VWS	6.2.3	Een belangrijke toevoeging ... vaccinatie hadden gekozen.	Het klopt niet dat het kabinet inzette op "zorgen voor natuurlijke immuniteit onder burgers die niet voor vaccinatie hebben gekozen". Iedereen werd geadviseerd zich te houden aan de adviezen die er juist op waren gericht om besmettingen te voorkomen. Deze passage insinueert dat het kabinet bewust heeft ingezet op hoge besmettingscijfers en dan ook nog gericht op een specifieke groep van de bevolking. Echter (1) de hogere besmettingscijfers waren een consequentie van het versoepelen van maatregelen en die consequentie is afgewogen, hogere besmettingscijfers waren daarmee geen doel op zich en (2) het is niet mogelijk om besmettingen te 'sturen' op een bepaalde groep, de hele bevolking werd juist geadviseerd om besmetting zoveel mogelijk te voorkomen, dus dat dit als 'kans' zou worden gezien klopt niet. In het begin van hoofdstuk 6.2.3. is de afweging tussen besmettingscijfers en maatregelen wel juist geformuleerd. Ook is het onjuist om te suggereren dat de genoemde aanpak voor het najaar van 2021 voorzien was, maar dat de deltagolf een 'hick-up' was. Er was geen sprake van de veronderstelde doelstelling. De aanpak van het najaar achtte juist een nieuwe ervaring het meest waarschijnlijke scenario en rept niet over de veronderstelde doelstelling. Dit blijkt uit de stukken die voorlagen tijdens de besluitvorming voor 12 september 2021 (https://open.overheid.nl/documenten/ronl-0e74a61c-183b-4a79-9cb6-3f35e8dbebda/pdf) en (https://open.overheid.nl/documenten/ronl-402a8acb-ee17-484b-9209-7cfe6b3771b9/pdf) en de stukken twee weken na de start van de deltabesmettingspiek (https://open.overheid.nl/documenten/ronl-8d752a2e-bab6-4aa6-b41d-459a4d188b01/pdf) en (https://open.overheid.nl/documenten/ronl-9a123d81-4186-4d1a-acc9-8403c16390ff/pdf).	Nee	<p>Uit de onderzoeksinformatie blijkt dat het begin 2022 een overweging was om een korte periode van hoge besmettingen te accepteren, omdat mensen niet snel daarna weer geïnfecteerd worden. Op die manier komt er na een hoge piek een dempend effect, omdat de pool van nieuw te besmetten mensen kleiner wordt. Deze gedachte van immuniteitsopbouw was onderdeel van de langetermijnstrategie. Dat betekent dat besmettingscijfers meer waren dan een consequentie van het versoepelen van maatregelen. In de afweging speelde bovendien mee dat immuniteitsopbouw door middel van vaccinatie zijn plafond had bereikt. Ongevaccineerden waren volgens de inschatting niet voornemens om zich alsnog te laten vaccineren. Het enige alternatief is dan immuniteitsopbouw als gevolg van besmettingen. In de tekst is wel duidelijker vermeld dat het vanaf januari 2022 om hoge besmettingscijfers door de omikronvariant gaat.</p> <p>Het tweede punt uit de inzagereactie gaat over de genoemde hick-up (gecorrigeerd naar <i>hiccup</i> in de rapporttekst). Zoals beschreven in de rapporttekst zijn er parallellen tussen de Najaarsaanpak en de aanpak vanaf begin 2022. Het kabinet nam zich voor om het belang van de open samenleving nadrukkelijker te laten meewegen. De R hoefde niet langer onder de 1 gehouden te worden en besmettingscijfers verloren in dat opzicht aan relevantie. In het belang van de open samenleving accepteerde het kabinet de gezondheidsrisico's die met hogere besmettingsaantallen gepaard gaan. In de communicatie richting de burger was geen aandacht voor de mogelijke langetermijnconsequenties van een besmetting. De verantwoordelijkheid voor de crisisaanpak werd naar de burger verlegd. Bovengenoemde punten golden allemaal voor zowel de Herijkte Najaarsaanpak als voor de aanpak begin 2022. Ook de uitwerking ervan, bijvoorbeeld dat het onderwijs in beide gevallen als eerste mocht versoepelen, komt sterk overeen. In die zin was wat het kabinet zich voornam te gaan doen vanaf het najaar van 2021 en wat het kabinet uiteindelijk echt is gaan doen, vanaf 2022 sterk vergelijkbaar. Het betreft de route die het kabinet voor zich zag richting de open samenleving. De deltagolf was echter een hobbel – ,een hiccup, – op die route: het voornemen om, dankzij de vaccins, hogere besmettingscijfers te kunnen accepteren, moest even de koelkast in en werd daar in 2022 weer uitgehaald.</p> <p>De overeenkomsten tussen beide aanpakken kwamen ook aan bod in verscheidene interviews die de Onderzoeksraad heeft gevoerd; de kenschets van 'een hiccup' is daaraan ontleend.</p>
158	Ministerie van VWS	6.3.4	de resultaten	Tekstvoorstel: "de eerste resultaten"	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.

Nr.	Partij	Hst / paragraaf	Te corrigeren tekst (eerste ... laatste woord)	Argumentatie / onderbouwing van de reactie	Overgenomen	Toelichting Onderzoeksraad voor Veiligheid
159	Ministerie van VWS	6.3.4	alle relevante data	Tekstvoorstel: "alle relevante toegankelijke data"	Nee	In de bron (zie voetnoot bij de alinea) wordt gesproken over 'onderzoek op basis van alle relevante data'; de rapporttekst volgt hier de bron.
160	Ministerie van VWS	6.3.4	De oversterfte kwam ... (13 procent).	Hier dient bij vermeld te worden dat de oversterfte in deze groep in relatieve zin het hoogst was. In absolute zin was de oversterfte in oudere leeftijdsgroepen aanzienlijk hoger.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
161	Ministerie van VWS	6.3.4	er geen meldingsplicht gold wanneer iemand aan COVID-19 was overleden,	Niet correct. Covid-19 was een ziekte met een A-status, oftewel elke positieve test moest gemeld worden. Als iemand dus aan covid is overleden en positief test was er een meldplicht. Link voor referentie A-status (https://www.rivm.nl/meldingsplicht-infectieziekten/welke-infectieziekten-zijn-meldingsplichtig). Eventueel toevoegen, A-status gaat er per 01-07-2023 af; link (https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2023/06/16/a-status-covid-19-vervalt). Daarnaast is de referentie van het CBS niet goed geplaatst. Deze gaat maar over een klein gedeelte van de zin. De rest van de info mist een referentie.	Deels	De Onderzoeksraad baseert zich op informatie van het Coronadashboard en het CBS. Naar aanleiding van inzagereacties 161 en 78 op het conceptrapport zijn de visies van het RIVM en het ministerie van VWS toegevoegd in paragraaf 6.3.4, evenals de constatering dat partijen de wet- en regelgeving inzake de meldingsplicht bij overleden personen verschillend interpreteren. Omdat deze zin naar aanleiding van inzagereactie 53 is verwijderd, heeft de inzagereactie op dit punt in de tekst geen gevolgen. Met de gedane aanpassing is de CBS-referentie nu correct.
162	Ministerie van VWS	6.3.4	Op verzoek van ... in kaart te brengen.	De Landsadvocaat heeft een advies uitgebracht, de uiteindelijke DPIA is door CBS opgesteld, niet door de Landsadvocaat. (bron: bijlage bij brief nr 32761-255)	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
163	Ministerie van VWS	6.3.4	Hoewel onduidelijkheden ... rondom het oversterfteonderzoek.	De constatering dat het kabinet afwachtend zou zijn geweest, wordt niet onderbouwd. Dat het mogelijk maken van de datadeling 1,5 jaar heeft geduurd is een gegeven, maar feit is ook dat dit vanaf de eerste aanvang van het oversterfteonderzoek op de agenda stond en de Kamer met grote regelmaat is geïnformeerd over de voortgang, o.a. in brieven nr. 25295-1717, 2022D06008, 2022D13055, 2022D21769, 25295-1886, 2022D28883, 25295-1937, 2022D38099, 2022D42659, 2022D47995, 2022D48527, 2022D56744 en voor Motie 1617 - 25295-1241	Nee	Het betreft hier een samenvattende alinea waarvan de onderbouwing in voorgaande alinea's en paragrafen beschreven staat (paragraaf 5.3.2 en 6.3.4). De afwachtendheid van het kabinet blijkt onder andere uit het gegeven dat het kabinet niet eerder dan na het aannemen van de motie Omtzigt, inzicht probeerde te krijgen in de oorzaken en redenen van oversterfte. Ook het gegeven dat het kabinet zelf niet ingreep op de traagheid waarmee de knelpunten rondom het oversterfteonderzoek werden opgelost, duidt op een afwachtende houding van het kabinet.
164	Ministerie van VWS	6.3.4	kon de onverklaarde oversterfte niet worden onderzocht	Tekstvoorstel: kon de onverklaarde oversterfte niet <i>tijdig</i> worden onderzocht	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
165	Ministerie van VWS	6.3.5	De Programmadirectie COVID-19 van VWS werd omgevormd tot een lijnorganisatie.	Lijnorganisatie is niet de juiste term; PDC-19 werd gereorganiseerd tot drie programmadirecties (Covid-91 Informatie en Coördinatie, Covid-19 Volksgezondheid, Covid-19 Zorg) met een looptijd van 2 jaar (1 juni 2022 - 1 juni 2024).	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
166	Ministerie van VWS	6.3.5	en werd opgevolgd door het Responsteam van het RIVM	"Opgevolgd" is een onjuiste term, omdat er ook weer een OMT kan komen. Tekstvoorstel: 'epidemiologische duiding werd daarna verzorgd door het Responsteam van het RIVM'. Of aansluiten bij blz. 211, 22 waar dit meer uitgelegd wordt.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.

Nr.	Partij	Hst / paragraaf	Te corrigeren tekst (eerste ... laatste woord)	Argumentatie / onderbouwing van de reactie	Overgenomen	Toelichting Onderzoeksraad voor Veiligheid
167	Ministerie van VWS	6.3.5		In deze alinea ontbreekt dat de basisadviezen om besmettingen tegen te gaan bleven gelden en ook uitgedragen werden vanuit de overheid. (Kamerstuk 25295, nr 1834)	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
168	Ministerie van VWS	6.3.5	bijvoorbeeld de onrechtmatige toepassing van het Coronatoegangsbewijs	Het is nog niet onrechtmatig als het een voorstel is, het voorstel was om het rechtmatig te regelen.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
169	Ministerie van VWS	6.3.5	Sommige sectoren.. Steunt	Als bron wordt het DOC verslag van 23 augustus benoemd. Daarin komt het punt over steun niet naar voren.	Ja	In drie andere bronnen in de periode april-mei 2022, waaronder het DOC-19 overleg van 12 april 2022, komt dit punt over steun wel naar voren. Daarom zijn deze bronnen ter vervanging van de eerdergenoemde bron, als voetnoot toegevoegd.
170	Ministerie van VWS	6.3.5	In september ... over.	Dit is niet juist, het instellingsbesluit van het MIT is in augustus 2022 vastgesteld. (Kamerstuk 25295 nr. 1936)	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
171	Ministerie van VWS	6.4.2	Acceptatie ... opbouwen.	De acceptatie van hogere besmettingscijfers was juist mogelijk doordat de omikronvariant minder ziekmakend was en de immuniteit onder de bevolking hoog. Daarmee leidden hogere besmettingscijfers niet 1-op-1 tot een hoger gezondheidsrisico.	Nee	De omikronvariant zorgde voor minder mensen die in het ziekenhuis of op de ic moesten worden opgenomen. De omikronvariant was dus minder ziekmakend in de zin dat minder mensen er zo ziek van werden dat ze ziekenhuiszorg nodig hadden. Dat neemt echter niet weg dat mensen nog altijd het risico liepen om postcovid op te lopen en ook mensen zonder opgebouwde immuniteit konden nog altijd ernstig ziek worden van omikron. Het kabinet heeft in de crisisbestrijding vooral gekeken naar ernstig ziekteverloop als effect, maar zoals hierboven benoemd zijn er meer gezondheidsrisico's dan dat. Deze vielen weliswaar buiten de aanpak, maar dat betekent niet dat over het algemeen de gezondheidsrisico's dus afnamen; de hogere besmettingscijfers leidden niet 1-op-1 tot hogere niet-geaccepteerde gezondheidsrisico's, maar wel tot hogere gezondheidsrisico's in het algemeen. Door de hoge besmettingsaantallen liepen mensen een hogere kans om besmet te raken en dus om ziek te worden. Daarnaast waren de besmettingsaantallen dusdanig hoog, dat het aantal patiënten alsnog hoog was. De ziekenhuizen, maar ook de rest van de zorg, bleven daardoor onder druk staan.

Nr.	Partij	Hst / paragraaf	Te corrigeren tekst (eerste ... laatste woord)	Argumentatie / onderbouwing van de reactie	Overgenomen	Toelichting Onderzoeksraad voor Veiligheid
172	Ministerie van VWS	6.4.3	In die zin ... toegerust.	Van overdracht van gehele verantwoordelijkheid voor infectiepreventie was geen sprake, wel van het benoemen van een gedeelde verantwoordelijkheid. 'Overdracht' betekent voor ons hier niet dat overheid taken niet meer doet, maar betekent wel dat verantwoordelijkheden breder belegd zijn. De overheid bleef zijn eigen verantwoordelijkheid houden, maar gaf aan dat de verantwoordelijkheid om het virus tegen te gaan niet bij de overheid alleen ligt. Daarnaast is bij het opstellen van de sectorplannen expertise aan sectoren beschikbaar gesteld, o.a. via arbeidshygiënist en infectiedeskundigen. (zie bijlagen bij kamerstukken II, vergaderjaar 2021-2022, 25 295, nr. 1959) https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2022D36231&did=2022D36231	Nee	De overdracht ging verder dan louter het 'benoemen' van een gedeelde verantwoordelijkheid. De overheid bleef haar eigen verantwoordelijkheid houden (zoals beschreven in paragraaf 6.3.5), maar herdefinieerde de inhoud van die verantwoordelijkheid. De civiele maatschappij (burgers en sectoren) gingen nu zelf over de timing, inhoud en strengheid van eventuele maatregelen en de inschatting van het risiconiveau voor henzelf, hun naasten en hun gasten of gebruikers (in het geval van sectoren). Dit is een wezenlijk andere verdeling van verantwoordelijkheden dan eerder in de crisis het geval was, toen de overheid dit nog als haar taak beschouwde. De zin waarnaar wordt verwezen begint met 'In die zin...' hetgeen verwijst naar wat er in de zin ervoor staat. Preventie van infectie gebeurt voor een groot deel via maatregelen. De verantwoordelijkheid voor de maatregelen werd door de overheid overgedragen. Zoals beschreven, waren sectoren niet goed toegerust om de effectiviteit van maatregelen op waarde te schatten en de eigen plannen te toetsen.
173	Ministerie van VWS	7, Inleiding	In de loop van de tijd bleek dat het virus ook langdurige schade kon veroorzaken aan organen	Voetnoot 590 is hetzelfde artikel als voetnoot 13, in deze context klopt hij beter (NB, de verwijzing in de voetnoot is niet helemaal hetzelfde, het is wel hetzelfde artikel).	Nee	Dit betreft geen feitelijke onjuistheid.
174	Ministerie van VWS	7.1.1	Het ... wegen	Deze alinea stelt dat het kabinet proportionaliteit in twee verschillende betekenissen gebruikte en dat dit problematisch is, omdat proportionaliteit aan de basis ligt van besluiten om risico's te beheersen en de verschillende medische en niet-medische risico's en belangen op de korte en lange termijn tegen elkaar af te wegen. Aan de basis van de besluiten lag altijd een uniforme proportionaliteitsafweging, namelijk die in juridisch zin. In de toelichting op de maatregelen (de wijziging van de Tijdelijke wet maatregelen covid-19) vond iedere keer een juridische toets op proportionaliteit plaats, waarbij getoetst werd of de maatregelen noodzakelijk waren en niet verder gingen dan nodig om het doel te bereiken. Aspecten als draagvlak en acceptatie speelden daarbij geen doorslaggevende rol.	Nee	Wat in de inzagereactie staat strookt niet met de feitelijke situatie, mede doordat niet alle maatregelen een juridische basis hadden. Diverse maatregelen, zoals de beperking van het aantal bezoekers in de thuissituatie en het thuiswerken, hadden geen juridische basis, maar bestonden uit dringende adviezen. Aspecten als draagvlak en acceptatie speelden daarbij een rol. De mate waarin die aspecten doorslaggevend waren, verschilde van moment tot moment.
175	Ministerie van VWS	7.2.1	een wijziging in de wettelijke status van testdata	Het is VWS onbekend om welke wijziging het gaat.	Ja	De tekst is verduidelijkt.
176	Ministerie van VWS	7.2.1	De partijen die ... het delen van data.	Er waren geen meningsverschillen tussen de AP, VWS en de Landsadvocaat. De verschillen van inzicht lagen vooral tussen VWS (geadviseerd door de LA) en de uitvoerende partijen. Zie brief landsadvocaat bij: https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2022D48527&did=2022D48527	Nee	Verschillen in mening tussen AP, VWS en landsadvocaat over (de toepassing van) privacywet- en regelgeving worden onder andere beschreven in de paragrafen 2.3.3 en 4.5.4 en blijken uit interviews met betrokkenen. Ter verduidelijking zijn een komma en een lidwoord in de zin toegevoegd.

Nr.	Partij	Hst / paragraaf	Te corrigeren tekst (eerste ... laatste woord)	Argumentatie / onderbouwing van de reactie	Overgenomen	Toelichting Onderzoeksraad voor Veiligheid
177	Ministerie van VWS	7.2.1	Gedegen onderzoek ... ter hand te nemen.	Zie eerdere opmerking t.a.v. de vermeende "afwachtende houding" van het kabinet (p. 142).	Nee	Het betreft hier een samenvattende alinea waarvan de onderbouwing in 5.3.2 en 6.3.4 beschreven staat. De afwachtendheid van het kabinet blijkt onder andere uit het gegeven dat het kabinet niet eerder dan na het aannemen van de motie Omtzigt inzicht probeerde te krijgen in de oorzaken en redenen van oversterfte. Ook het gegeven dat het kabinet zelf niet ingreep op de traagheid waarmee de knelpunten rondom het oversterfteonderzoek werden opgelost, duidt op een afwachtende houding van het kabinet.
178	Ministerie van VWS	7.2.2	richtte het ministerie van VWS in oktober 2020 een informatiepunt in onder de naam C-Support, dat mensen met postcovid klachten ondersteunt	C-support is geen informatiepunt maar een stichting die mensen met langdurige coronaklachten ondersteunt en adviseert	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzage-reactie.
179	Ministerie van VWS	7.2.3	Deze ... Justitie	De minister van BZK was medeverantwoordelijk voor het coronabeleid en ondertekende iedere coronawet/ambv/regeling. Zonder haar medewerking, kon er niets gebeuren.	Nee	In interviews wordt gesproken over 'de cockpit' met de genoemde bewindslieden. Dat de minister van BZK en overige bewindspersonen een rol spelen in de finale besluitvorming van het wetgevingstraject, staat daar los van.
180	Ministerie van VWS	7.2.3	Ook uit interne VWS-documentatie blijkt dat het ministerie zelf vond dat VWS de verantwoordelijkheid voor de (acute) crisis had	Niet duidelijk is wie hier precies met 'het ministerie' wordt bedoeld.	Ja	De tekst is verduidelijkt.
181	Ministerie van VWS	7.3.2	Met ... doel	In de juridische toelichting op de maatregelen werd bewust gesproken over drie pijlers, met daarnaast als uitgangspunt het sociaal-maatschappelijk perspectief gericht op het beperken van economische en maatschappelijke schade op korte termijn, aandacht voor structurele maatschappelijke en economische schade en het voorkomen dat de lasten onevenredig neerslaan bij bepaalde groepen. De drie pijlers en het uitgangspunt werden dus als separaat gezien. Tekstvoorstel: "Met de toevoeging van het 'sociaal-maatschappelijk' uitgangspunt."	Nee	In interne documenten, interviews en kabinetsbrieven (zoals Kamerstukken II, 2021/22, 25 295 nr. 1780) spreekt het kabinet over vier doelen, niet over een 'vierde uitgangspunt'. Zie ook inzage-reactie 198.
182	Ministerie van VWS	7.3.4	In februari 2022 ... endemische fase.	Dit is niet juist, het advies waarin is aangegeven dat we in de endemische fase waren beland, dateert van februari 2023 (146e OMT). De navolgende zin dat het vaststellen van de nevenschikte doelen in de LT-strategie gelijktijdig was met de aankondiging van de endemische fase is dus ook niet correct. Betreffende doelen werden in 2022 vastgesteld, de endemische fase in 2023.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzage-reactie.
183	Ministerie van VWS	7.3.4	Met de verschuiving ... langetermijnaanpak.	Er was geen sprake van het verschuiven (of afschuiven) van verantwoordelijkheid, maar het benoemen van een gedeelde verantwoordelijkheid. (zie opmerking bij blz 144)	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzage-reactie.

Nr.	Partij	Hst / paragraaf	Te corrigeren tekst (eerste ... laatste woord)	Argumentatie / onderbouwing van de reactie	Overgenomen	Toelichting Onderzoeksraad voor Veiligheid
184	Ministerie van VWS	7.3.4	Sectoren waren ... tussen de sectorplannen.	Sectoren hebben ondersteuning gekregen dmv ter beschikking stellen van arbeidshygiënist en infectiedeskundigen. Bij het opstellen van de sectorplannen is tevens inzichtelijk gemaakt voor welke maatregelen een juridische basis bestond en voor welke (nog) niet. Een objectieve drempelwaarde die voor alle sectoren in alle situaties zou gelden, kon niet vastgesteld worden vanwege het onvoorspelbare karakter van het virus. Bij het opstellen van de maatregelenladders is wel degelijk gekeken naar de samenhang en dit heeft ook tot aanpassingen geleid, echter een belangrijk uitgangspunt van de sectoraanpak was maatwerk per sector. Dat er geen sprake was van uniformiteit, was dus een bewuste keuze. (Kamerstuk 25295, nr. 1959).	Nee	De opmerking vormt geen aanleiding de passage aan te passen, omdat deze bevindingen gebaseerd zijn op diverse interviews en eerder zijn beschreven in hoofdstuk 5.
185	Ministerie van VWS	7.5	Geïnterviewden geven aan dat het parlement op die manier – en ook met vele Kamervragen – invloed had op de slagkracht van het kabinet in de crisis	Niet duidelijk is welke invloed hier bedoeld wordt, positief of negatief.	Ja	De tekst is verhelderd om duidelijk te maken dat geïnterviewden hier een negatief effect bedoelen.
186	Ministerie van VWS	8, Conclusies	Risico's ... Crisisaanpak	In de titel staat dat risico's zich later manifesteerden geen deel uitmaakten van de crisisaanpak, terwijl daaronder gesteld wordt dat het beperkt meegenomen werd.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
187	Ministerie van VWS	Bijlage C.1	BAO	Alleen bestuurlijk, niet politiek (zie ook afkortingen)	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
188	Ministerie van VWS	Bijlage C.2	De DPG speelt in de coronacrisis een bijzondere rol omdat deze aan het hoofd staat van zowel de GGD'en als GGD GHOR Nederland	Het is de GHOR, zonder toevoeging GGD en zonder Nederland (dat is de landelijke organisatie)	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
189	Ministerie van VWS	Bijlage C.2.3	In dat overleg .. vertegenwoordigd	Op een later moment was er een andere vertegenwoordiging in het DOC-19. Tekstvoorstel: "In dat overleg zijn alle departementen en, <i>in wisselende samenstelling,</i> "	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
190	Ministerie van VWS	Bijlage C.3	Verduidelijking nodig op omschrijving LCT	Deze informatie is gebaseerd op een document uit 2020 en klopt voor dat jaar, maar niet voor latere jaren. De LCT is veranderd over de tijd heen. Zo is de samenstelling veranderd en zijn de van het taken LCT uitgebreid (LCT adviseerde ook). Dit is ook te vinden in het 'convenant versterking testketen Corona' (https://www.rijksoverheid.nl/documenten/convenanten/2021/01/13/convenant-versterking-testketen-corona). Om geen onjuiste indruk te wekken, is het wenselijk om dit duidelijk te maken. Het is ook nuttig om dit voor de andere genoemde werkgroepen en overlegstructuren ook te checken.	Ja	De tekst is ingekort, waardoor de tekst zich nu beperkt tot de hoofdtaken van LCT en niet langer de onderliggende werkgroepen beschrijft.

Nr.	Partij	Hst / paragraaf	Te corrigeren tekst (eerste ... laatste woord)	Argumentatie / onderbouwing van de reactie	Overgenomen	Toelichting Onderzoeksraad voor Veiligheid
191	Ministerie van VWS	Bijlage C.3	LTC	1. LTC moet zijn LCT. 2. (Kamerstukken II, Vergaderjaar 2020-2021, 25295, nr. 1422; hfst 12) De uitvoeringssporen zijn bedacht om de verschillende toepassingen van testen te scheiden, waarbij Spoor 1 zich richtte op testen bij klachten bij de GGD, Spoor 2 zich richtte op testen om de samenleving te openen (later: testen voor toegang/ coronatoegangsbewijs) en spoor 3- zelftesten. De voorzitter van de LCT adviseerde MVWS op basis van de 3 sporen. De hele LCT werkte aan die sporen en niet alleen de genoemde gremia. Het noemen van een aantal gremia kan daarom verwarrend zijn.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
192	Ministerie van VWS	Bijlage C.3	Vanaf ... RIVM.	Op 29 oktober 2020 heeft de voorzitter van de LCT kort na zijn aantreden de Taskforce decharge verleend. Dienst Testen nam de taken van de Taskforce over. (brief van voorzitter LCT aan voorzitters NVMM, VMML d.d. 29 oktober 2020)	Ja	De ontwikkelingen van de Taskforce Moleculaire Diagnostiek zijn toegevoegd.
193	Ministerie van VWS	Bijlage C.3	Het OMT ... In Nederland.	De Taskforce Diagnostiek en de Taskforce Medische Diagnostiek zijn dezelfde taskforces. Om verwarring te voorkomen zou de laatste alinea waarin de Taskforce Diagnostiek beschreven wordt, kunnen worden verwijderd.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
194	Ministerie van VWS	Bijlage C.3	Dienst testen	Moet zijn: Dienst Testen	Ja	De correctie is overgenomen.
195	Ministerie van VWS	Bijlage C.3	(VWS, I&M, J&V).	SON is een gecontracteerde opdrachtnemer van VWS. De inzet van SON stemde VWS af met het ministerie van EZK en OCW. De financiële afstemming vond plaats met FIN. Uit de brief van 23 feb 2021: "De Stichting Open Nederland, die als doel heeft een bijdrage leveren aan het heropenen van Nederland gedurende en na afloop van de COVID-19 pandemie, organiseert in opdracht van het kabinet een landelijk en fijnmazig netwerk van locaties waar burgers zonder symptomen zich op COVID-19 kunnen laten testen. De Stichting Open Nederland bundelt de kennis en kunde die nodig is om een operatie van deze omvang en complexiteit in relatief korte tijd te realiseren. Gelet op het doel om grootschalig testen voor de Nederlandse bevolking te faciliteren, vind ik het van bijzonder groot belang om zorg te dragen voor de financiering van de opdracht, inclusief de kosten voor de coördinerende taken van de stichting, omdat hiermee kwartier wordt gemaakt voor de uitrol van testcapaciteit. Ik heb derhalve, in afstemming met de Ministers van EZK, OCW en Financiën, besloten tot het verstrekken en financieren van een opdracht tot het uitvoeren van voorbereidende werkzaamheden voor de uitrol van testcapaciteit (fase 0)."	Ja	De beschrijving van werkzaamheden van SON is in lijn met inzagereactie 253 aangepast.
196	Ministerie van VWS	Bijlage C.3	Programmadirectie Covid 19 Volksgezondheid (PDV)	Moet zijn: Programmadirectie COVID-19 Volksgezondheid (PDCV)	Ja	De correctie is overgenomen.

Nr.	Partij	Hst / paragraaf	Te corrigeren tekst (eerste ... laatste woord)	Argumentatie / onderbouwing van de reactie	Overgenomen	Toelichting Onderzoeksraad voor Veiligheid
197	Ministerie van VWS	Bijlage C.3	reguliere lijnorganisatie	Dit is niet juist. PDC-19 werd gereorganiseerd tot drie programmadirecties (COVID-19 Informatie en Coördinatie, COVID-19 Volksgezondheid, COVID-19 Zorg) met een looptijd van 2 jaar (1 juni 2022 - 1 juni 2024).	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
198	Ministerie van VWS	Bijlage D.2	vier doelen	In de juridische toelichting op de maatregelen werd bewust gesproken over drie pijlers, met daarnaast als uitgangspunt het sociaal-maatschappelijk perspectief gericht op het beperken van economische en maatschappelijke schade op korte termijn, aandacht voor structurele maatschappelijke en economische schade en het voorkomen dat de lasten onevenredig neerslaan bij bepaalde groepen. De drie pijlers en het uitgangspunt werden dus als separaat gezien. Tekstvoorstel: 'vier doelen' vervangen door 'drie doelen en uitgangspunt'.	Nee	In de bron, de Kamerbrief van 8 februari 2022, wordt onder het schuingedrukte kopje 'Doelstellingen' gesproken over vier doelen. De bron geeft dus geen aanleiding tot een wijziging. Zie ook inzagereactie 181.
199	Ministerie van VWS	Bijlage D.2	COVID-19	In de titel van de wet is 'covid-19' met kleine letters en niet met hoofdletters geschreven, dus Tijdelijke wet maatregelen covid-19.	Ja	De correctie is overgenomen.
200	Ministerie van VWS	Bijlage D.2	Mensen vertrouwen vaker op zelftesten.	Mensen gebruiken en vertrouwen, in lijn met het zelftestbeleid, vaker op een zelftest. (2 dec 2021 beleid gewijzigd - bij klachten zelftest, bij positieve test naar GGD). (https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/coronavirus-tijdlijn/december-2021-harde-lockdown-vanwege-zorgen-omikronvariant & https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/coronavirus-tijdlijn/nieuws/2021/12/02/corona-gerelateerde-klachten-zelftesten-of-naar-de-ggd)	Nee	Het tijdsbeeld is een chronologisch beeld. De zin dat mensen vertrouwen op zelftesten, staat vermeld bij het najaar van 2022. De beleidswijziging is van 2 december 2021 en past daarom niet bij dit moment van het tijdsbeeld. Het moment van de beleidswijziging en het gegeven dat mensen vertrouwden op zelftesten liggen bovendien te ver uit elkaar om een koppeling te maken.
201	Ministerie van VWS	Bijlage E		In de paragraaf data over sterfte door coronavirus worden de fenomenen gemelde sterfte (bij vrijwillig gemeld GGD en doorgegeven aan RIVM), geregistreerde sterfte (CBS), oversterfte (CBS) en doodsoorzaken (CBS) niet zuiver volgens hun definities gebruikt. Bronnen ter verduidelijking: - (https://coronadashboard.rijksoverheid.nl/artikelen/wat-betekent-oversterfte) - https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/rapportages/2022/sterfte-en-oversterfte-in-2020-en-2021/3-beschrijving-over-sterfte-en-doodsoorzaken-in-2020-en-2021 - https://www.cbs.nl/nl-nl/reeksen/doodsoorzaken "Sterfte aan covid" zoals vrijwillig is gemeld bij GGD'en en doorgegeven is aan het RIVM https://coronadashboard.rijksoverheid.nl/artikelen/wat-betekent-oversterfte - 25295-1717 p. 48	Deels	De tekst is voor wat betreft de gehanteerde terminologie deels aangepast, zoals toegelicht bij inzagereacties 76, 77, 79, 145 en 146. Bijlage E uit de inzageversie van het rapport is in het publicatierapport bijlage F. Aanpassingen naar aanleiding van deze inzagereactie zijn tevens verwerkt in de betreffende tekst in paragraaf 5.3.2 van het rapport.
202	Ministerie van VWS	Bijlage E	oversterfte	Zie eerder opmerking blz 257. Vervang door sterfte of doodsoorzaken	Deels	Zie de toelichting bij inzagereactie 79 (en daarmee de toelichting bij inzagereactie 76, 78 en 146). Bijlage E uit de inzageversie van het rapport is in het publicatierapport bijlage F. Aanpassingen naar aanleiding van deze inzagereactie zijn tevens verwerkt in de betreffende tekst in paragraaf 5.3.2 van het rapport.

Nr.	Partij	Hst / paragraaf	Te corrigeren tekst (eerste ... laatste woord)	Argumentatie / onderbouwing van de reactie	Overgenomen	Toelichting Onderzoeksraad voor Veiligheid
203	Ministerie van VWS	Bijlage E	COVID-19 sterftcijfer	Vervangen door oversterftcijfer (zie eerder opmerking blz 257)	Nee	Bijlage E uit de inzageversie van het rapport is in het publicatierapport bijlage F. Aanpassingen naar aanleiding van deze inzage-reactie zijn tevens verwerkt in de betreffende tekst in paragraaf 5.3.2 van het rapport. Zie de toelichting op inzage-reactie 79.
204	Ministerie van VWS	Bijlage E	vaststelt op basis van oversterfte	Berekent op basis van het verschil tussen de verwachte sterftcijfers en de werkelijke sterftcijfers (zie voorgaande drie opmerkingen)	Deels	Bijlage E uit de inzageversie van het rapport is in het publicatierapport bijlage F. Aanpassingen naar aanleiding van deze inzage-reactie zijn verwerkt in de betreffende tekst in paragraaf 5.3.2 van het rapport. Zie de toelichting op inzage-reactie 79.
205	Ministerie van JenV en NCTV	2.3.1	"DGSC-programmastructuur"	Dit moet zijn "DGC-19 programmastructuur". DGSC-19 is pas per 1 oktober 2020 gestart. Tussen juli 2020 en oktober 2020 heette het DGC-19.	Ja	In een voetnoot wordt dit toegelicht. Ter verheldering de afkorting in de tekst toegevoegd.
206	Ministerie van JenV en NCTV	7.2.3	"directoraat Samenleving en COVID-19"	Dit moet zijn "directoraat-generaal Samenleving en COVID-19 (DGSC-19)	Ja	De correctie is overgenomen.
207	Ministerie van JenV en NCTV	Bijlage C.2.3	"programmadiirectie COVID-19"	Dit moet zijn "programmadiectoraat-generaal COVID-19". De toelichting van regels 27-36 slaat op de tekst in het instellingsbesluit van het programmadiectoraat-generaal Samenleving en COVID-19 per 1 oktober 2020.	Nee	In de voetnoot bij deze passage is beschreven dat de naam van deze programmadiirectie per 1 oktober 2020 is aangepast.
208	Ministerie van JenV en NCTV	Bijlage C.3	"afschalen van DGSC-19"	Dit gaat niet over DGSC-19 bij JenV, maar de programmadiirectie COVID-19 bij VWS.	Ja	Om verwarring tussen organisatieonderdelen te voorkomen is de zin weggehaald.

Nr.	Partij	Hst / paragraaf	Te corrigeren tekst (eerste ... laatste woord)	Argumentatie / onderbouwing van de reactie	Overgenomen	Toelichting Onderzoeksraad voor Veiligheid
209	Ministerie van JenV en NCTV	7.3.2	"Uit interne documentatie ... strategische doelen."	<p>Concreet tekstvoorstel: "Uit interne documentatie [verwijzing] blijkt dat de NCTV (en het ministerie van JenV) regelmatig aandacht heeft gevraagd voor de wettelijke doelbinding voor verplichtende maatregelen in het kader van het vierde doel. Op basis van de Tijdelijke wet maatregelen Covid-19 (Twm) had deze wet als doel de bestrijding van de epidemie, of een directe dreiging daarvan en konden alleen worden genomen voor zover dit "gelet op de ernst van de bedreiging van de volksgezondheid noodzakelijk was". Sociaalmaatschappelijke en economische afwegingen hadden onder de Twm wel een plek bij de proportionaliteits- en subsidiariteitsafwegingen in het kader van de genomen maatregelen."</p> <p>Toelichting: Het is niet helder waar de Onderzoeksraad deze constatering op baseert. De constatering wordt door de NCTV niet herkend.</p> <p>De NCTV heeft zich gedurende de crisisaanpak juist ingezet voor het belang van weging van het sociaal maatschappelijk en economisch perspectief (later ook wel expliciet beschreven als een vierde doel). Dit komt ook terug in uw onderzoeken (zie bijvoorbeeld pagina 57, regel 11 van het inzage rapport). Vanaf begin 2021 heeft het kabinet aanvullend op de reeds bestaande brede maatschappelijke toets meer structureel, aan het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP), het Centraal Planbureau (CPB) en het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) gevraagd om sociaaleconomisch en maatschappelijk advies. Hiermee werd de reeds bestaande systematiek doorontwikkeld. Dit sociaal maatschappelijk advies werd door de NCTV bijeengebracht en heeft sinds die tijd een plek gekregen als bijlage bij de Catshuisstukken, in de stand van zaken brieven en algemene toelichting in de wijziging van de Tijdelijk regeling maatregelen Covid-19 (Trm).</p> <p>Dit laat onverlet dat het ministerie van JenV (en NCTV) ten aanzien van dit 'vierde doel' regelmatig aandacht heeft gevraagd voor de benodigde wettelijke doelbinding ten aanzien van het nemen van verplichtende maatregelen in het kader van de Tijdelijke wet maatregelen Covid-19 (Twm), die vanaf 1 december 2020 gold.</p> <p>Lees verder op volgende pagina ></p>	Deels	NCTV was inderdaad voorstander om aandacht te schenken aan het sociaalmaatschappelijke aspect, maar geen voorstander om het als een zelfstandig doel toe te voegen aan de drie bestaande doelstellingen van het kabinet. De tekst is daarop aangepast.

Nr.	Partij	Hst / paragraaf	Te corrigeren tekst (eerste ... laatste woord)	Argumentatie / onderbouwing van de reactie	Overgenomen	Toelichting Onderzoeksraad voor Veiligheid
				<p>Vervolg van vorige pagina ></p> <p>De Tijdelijke wet maatregelen Covid-19 kende het volgende doel: Zij "is van toepassing op de bestrijding van de epidemie [van covid-19], of een directe dreiging daarvan" en erop gebaseerde maatregelen kunnen alleen worden genomen voor zover dit "gelet op de ernst van de bedreiging van de volksgezondheid noodzakelijk is" (art. 58b eerste en tweede lid Wet publieke gezondheid (oud)). De noodzaak voor maatregelen werd beoordeeld en gebaseerd op drie pijlers:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Een acceptabele belasting van de zorg – ziekenhuizen moeten kwalitatief goede zorg kunnen leveren aan zowel covid-19-patiënten als aan patiënten binnen de reguliere zorg; 2) Het beschermen van kwetsbaren in de samenleving; 3) Het zicht houden op en het inzicht hebben in de verspreiding van het virus. <p>Sociaalmaatschappelijke en economische afwegingen hadden onder de Twm wel een plek bij de proportionaliteits- en subsidiariteitsafwegingen in het kader van de genomen maatregelen (opgenomen in de stand van zaken brieven en toelichtingen in het kader van aanpassingen van de Trm). Overigens wordt opgemerkt dat er in de periode dat de Twm gold (1 december 2020 tot 20 mei 2022), er geen gebruik werd gemaakt van het instrument van noodverordeningen in het kader van maatregelen.</p>		
210	Ministerie van AZ	Lijst van afkortingen	Torentjesoverleg	Het 'torentjesoverleg' is een begrip dat wij niet (meer) hanteren. In vorig kabinet was het torentjesoverleg een overleg met de coalitiefracties (niet samenhangend met aanpak Covid-19). Voor het overleg tussen de direct bij COVID-19 betrokken bewindspersonen werd en wordt het begrip 'Bewindspersonenoverleg (BWO) Corona' gebruikt.	Ja	Het begrip 'torentjesoverleg' is verwijderd uit de begrippenlijst omdat het inmiddels geen toelichting meer behoeft in dit rapport. Het bewindspersonenoverleg (BWO) Corona komt twee keer voor in het rapport en staat in die passages toelichting in lijn met de inzagereactie.
211	Ministerie van AZ	Voorvalbeschrijving / gevolgen van maatregelen	"De maatregelen die het kabinet nam om de risico's voor de volksgezondheid en veiligheid te beheersen, brachten ook (deels nieuwe) risico's met zich mee."	Deze formulering en de daaropvolgende tekst impliceert een gevolgtrekking die niet 1-op-1 is. De gevolgen die worden geschetst in het vervolg van de alinea en de daaropvolgende alinea, zijn hoogstwaarschijnlijk mede aan andere factoren dan sec de coronamaatregelen toe te schrijven.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
212	Ministerie van AZ	Voorvalbeschrijving / gevolgen van maatregelen	"...thuis <u>mochten</u> mensen nog maar..."	Het aantal te ontvangen gasten in de thuissituaties was altijd een (dringend) advies, geen regel (zoals wordt gesuggereerd door gebruik van het woord 'mochten'). Suggestie: "geadviseerd werd om thuis nog maar..."	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
213	Ministerie van AZ	1.1	"Het team adviseerde de minister van VWS..."	Het advies van het OMT was formeel gericht aan de DGV. In deze periode was de toenm. minister voor MZS portefeuillehouder voor infectieziektebestrijding (en niet de minister van VWS). Suggestie: "Het team adviseerde de minister voor MZS..."	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
214	Ministerie van AZ	1.3.4	voetnoot 49	Onbekende voetnootverwijzing	Ja	De tekst is aangepast.

Nr.	Partij	Hst / paragraaf	Te corrigeren tekst (eerste ... laatste woord)	Argumentatie / onderbouwing van de reactie	Overgenomen	Toelichting Onderzoeksraad voor Veiligheid
215	Ministerie van AZ	2.4.3	"demogelijkheden"	"de mogelijkheden"	Ja	De correctie is overgenomen.
216	Ministerie van AZ	3.4.2	"...topambtenaren van VWS en <u>Financiële Zaken</u> ..."	Vermoedelijk wordt "Financiën" bedoeld. Als niet, kunt u deze opmerking negeren.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
217	Ministerie van AZ	7.2.3	"In de eerste plaats ... de belangrijkste besluiten"	Formele besluitvorming vond steeds plaats in de MCCb/ MCC-19. Suggestie aan te sluiten bij de gehanteerde formuleringen ter zake op blz. 207	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
218	Ministerie van AZ	Bijlage C.3	"De gedachte achter deze aanpassing van de nationale crisisstructuur..."	De formulering "aanpassing van de nationale crisisstructuur" suggereert dat de nationale crisisstructuur in formele zin is aangepast. Dat was evenwel niet het geval. Het was eerder een aanvulling op de officiële crisisstructuur, zie blz. 155 OVV-rapport corona 1.	Nee	Het Catshuisoverleg was weliswaar een aanvulling op de structuur, maar door de manier waarop het in de praktijk functioneerde, had het verstrekkende invloed op het functioneren van de officiële nationale crisisstructuur. Daarmee werd materieel gezien de crisisstructuur aangepast. Dat is in lijn met de tekstpassage uit het eerste deelrapport waarnaar wordt verwezen.
219	Ministerie van AZ	Bijlage C.3	"Torentjesoverleg"	Zie eerder.	Nee	De passage geeft helder weer dat het Torentjesoverleg in een later stadium is overgegaan in een Bewindspersonenoverleg Corona.
220	Ministerie van AZ	Bijlage C.3	"De gedachte achter deze aanpassing van de nationale crisisstructuur..."	De formulering "aanpassing van de nationale crisisstructuur" suggereert dat de nationale crisisstructuur in formele zin is aangepast. Dat was evenwel niet het geval. Het was eerder een aanvulling op de officiële crisisstructuur, zie blz. 155 OVV-rapport corona 1.	Nee	Zie toelichting bij inzagereactie 218.
221	GGD GHOR	1.4.1	'Het was een samenwerking tussen experts 9 op het gebied van acute zorg, logistiek, ICT, statistiek en crisismanagement.' zin aanvullen met: 'Defensie draaide fors mee in het begin van deze samenwerking'	Relevante samenwerkingspartner niet genoemd, waardoor context onvolledig.	Nee	De Raad geeft in de betreffende zin weer welke expertise betrokken was bij het LCPS, zonder daarbij concrete samenwerkingspartners te noemen.
222	GGD GHOR	1.4.2	"Seegers" wijzigen in "Segers"	Naam foutief.	Ja	De correctie is overgenomen.
223	GGD GHOR	2.2.3	'Op 15 juli 2020 kon de database van CoronIT de enorme hoeveelheid uitslagen – 370.000 geteste mensen sinds 1 juni 2020- niet meer aan. Daardoor raakten gegevens kwijt en was niet duidelijk washoeveel mensen die week besmet raakten.' Corrigeren in: 'Op 14 juli 2020 kon de aanlevering in de keten de enorme hoeveelheid uitslagen – 370.000 geteste mensen sinds 1 juni 2020- niet aan. Uitslagen werden correct in het dossier vastgelegd en konden worden doorgegeven aan de burger, maar de aanlevering in de keten kwam stil te liggen. Daardoor was het niet duidelijk hoeveel mensen die week besmet raakten.'	Het is onjuist dat de database van CoronIT de uitslagen niet meer aan kon. Gegevens zijn ook nooit kwijt geraakt. De registratie functioneerde wel goed. Echter, de aanlevering in de keten kon het niet aan.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.

Nr.	Partij	Hst / paragraaf	Te corrigeren tekst (eerste ... laatste woord)	Argumentatie / onderbouwing van de reactie	Overgenomen	Toelichting Onderzoeksraad voor Veiligheid
224	GGD GHOR	2.2.3	Beschrijving van Coron IT wijzigen in: Een reeds bestaand systeem, dat onder andere gebruikt werd in de TBC-bestrijding. In eerste instantie in gebruik genomen voor het vastleggen van de coronatestuitslagen. Vanaf januari 2021 werden ook alle vaccinaties door de GGD'en in dit systeem geregistreerd. Vanuit CoronIT worden voor surveillance-doeleinden test- en vaccinatiegegevens (zonder BSN) doorgegeven aan het RIVM. Daarnaast werden de vaccinatiegegevens van burgers die daarvoor toestemming hadden gegeven doorgegeven aan het CIMS.	Deze omschrijving geeft een juist beeld van CoronIT	Deels	De onderzoeksraad heeft begrepen dat CoronIT voortbouwt op een bestaand systeem, maar het is specifiek voor corona doorontwikkeld en in gebruik genomen. CoronIT zelf werd niet gebruikt voor andere infectieziekten. De tekst is in lijn met de inzagereactie aangepast, in combinatie met de opmerkingen bij inzagereactie 41 en 115.
225	GGD GHOR	2.2.3	"Nederlanden" splitsen in "Nederland en"		Ja	De correctie is overgenomen.
226	GGD GHOR	2.2.3	'Het onder grote druk opschalen van het testen leidde tot knelpunten in de registratie van testdata' Wijzigen in: 'Het onder grote druk opschalen van het testen leidde tot knelpunten in het delen van testdata'	Registratie ging goed, het ging om het delen van testdata	Deels	'Registratie' is vervangen door 'verwerkingsketen'.
227	GGD GHOR	2.3.3	'GGD'en gingen akkoord om vanaf 1 december ook mensen zonder klachten te testen, die via BCO en/of de Coronamelder-app naar voren kwamen als nauwe contacten van besmette personen' wijzigen in: 'GGD'en gingen akkoord om vanaf 1 december uitsluitend mensen zonder klachten te testen, die via BCO en/of de Coronamelder-app naar voren kwamen als nauwe contacten van besmette personen'	Dit betrof een strikte voorwaarde.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
228	GGD GHOR	3, Korte kenschets	Kolom risico's; 2e bullet onder gezondheidsrisico's: de zinnen 'Door vertraging de start van de vaccinatiecampagne van vaccinaties misten mensen langer dan nodig immuniteit. Met het voortgaan van e campagne neemt het risico op ernstige ziekte en sterfte geleidelijk af.' wijzigen in : 'Begin december 2020 besluit het kabinet dat de GGD'en in januari 2021 moeten starten met vaccineren. Met het voortgaan van de campagne neemt het risico op ernstige ziekte en sterfte geleidelijk af'.	Verduidelijking van context, + typefout.	Ja	De eerste zin (door vertraging immuniteit) is verwijderd. Zie ook inzagereactie 122.
229	GGD GHOR	3.3.1	'Het OMT adviseerde daarover, was vervolgens een politiek besluit om te bepalen op welke wijze de 'coronagebruiksruimte' kon worden verdeeld.' Deze zin loopt niet.	Mogelijk moet het woordje 'het' voor 'was' geplaatst worden.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
230	GGD GHOR	3.3.2	'Ook was een groter deel van de asymptomatische bewoners dat positief testte, groter dan verwacht.' Zin loopt niet; 2 x woord groter.	Zin loopt niet.	Ja	De tekst is aangepast.
231	GGD GHOR	3.5	Hier moet worden vermeld dat testen voor toegang geen taak voor de GGD'en was, omdat het geen virusbestrijding is (onderscheid spoor 1 en 2)	Aanvulling context ter verduidelijking	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.

Nr.	Partij	Hst / paragraaf	Te corrigeren tekst (eerste ... laatste woord)	Argumentatie / onderbouwing van de reactie	Overgenomen	Toelichting Onderzoeksraad voor Veiligheid
232	GGD GHOR	3.6	<p>'Ten eerste bleek eind december 2020 dat door de noodzaak aan snelle opschaling van de testinfrastructuur grote risico's waren ontstaan op het gebied van informatiebeveiliging, IT-continuïteit, datakwaliteit en toekomstbestendigheid van de IT-systemen (zie hoofdstuk 1). Ten tweede werd eind 2020 besloten dat de GGD'en iedereen zelf gingen vaccineren. Daartoe moest CoronIT, opgezet voor het registreren van testdata, eerst geschikt gemaakt worden voor het registreren van vaccinaties. Ten derde vond in januari 2021 een grote datadiefstal plaats vanuit het CoronIT-systeem, dat door de GGD-en bijgehouden werd. Volgens diverse betrokkenen werden partijen daardoor extra terughoudend in het delen van data en in het aanzwengelen van de discussie om dit mogelijk te maken.'</p> <p>Wijzigen in:</p> <p>'Ten eerste vroeg het veel inspanning om de gegevens correct beschikbaar te krijgen uit de registratiesystemen, deels vanwege het volume en deels omdat de systemen hiervoor nog moesten worden ingericht. Ten tweede werd eind 2020 besloten dat de GGD'en iedereen zelf gingen vaccineren. Daartoe moest CoronIT, opgezet voor het registreren van testdata, eerst geschikt gemaakt worden voor het registreren van vaccinaties en moest de dataketen worden ingericht om de vaccinatiecampagne te kunnen monitoren. Ten derde vond in januari 2021 een datadiefstal plaats vanuit het CoronIT-systeem, dat door de GGD'en bijgehouden werd. Volgens diverse betrokkenen werden partijen daardoor extra zorgvuldig in het delen van data.'</p>	<p>Tav 'ten eerste': De relatie die gelegd wordt tussen snelle opschaling van de testinfrastructuur en de informatiebeveiliging in IT-continuïteit is niet juist. Het knelpunt zat erin dat het niet mogelijk was om data uit de systemen te krijgen. Dus niet het systeem zelf.</p> <p>Tav 'ten tweede': de dataketen moest worden ingericht om de vaccinatiecampagne te kunnen monitoren.</p> <p>Tav 'ten derde' : Het woord 'grote' moet geschrapt worden. De data diefstal kreeg veel media aandacht, die impact was zeer groot. De impact van de datadiefstal zelf was uiteindelijk beperkt, is uit onderzoek gebleken. Zie ook opmerkingen en argumentatie bij 3.7.4, pag. 84, regel 23 hieronder.</p> <p>Het woord 'terughoudend' vervangen door 'zorgvuldig', want GGD'en hebben altijd het belang van het delen van data gezien, maar wilden dit op zorgvuldige wijze doen (voldoen aan wetgeving). Terughoudendheid tav het aanzwengelen van de discussie om dit mogelijk te maken, herkennen wij niet. Er zijn veelvuldig gesprekken gevoerd met VWS hierover.</p>	Deels	<p>Met betrekking tot 'ten eerste': de in het rapport beschreven relatie tussen snelle opschaling van de testinfrastructuur en risico's op het gebied van informatiebeveiliging, IT-continuïteit, datakwaliteit en toekomstbestendigheid van de IT-systemen is juist. Wel bevat het wijzigingsvoorstel de juiste aanvulling dat het veel inspanning kostte om de gegevens correct beschikbaar te krijgen uit de registratiesystemen. Omdat de beschreven relatie beperkt aansluit op de eerste zin van de alinea en ook wordt beschreven in paragraaf 3.7.4, is de beschreven relatie in de tekst wel vervangen door voorgestelde tekstwijziging.</p> <p>Met betrekking tot 'ten tweede': de tekst is aangevuld met de voorgestelde wijziging.</p> <p>Met betrekking tot 'ten derde': de tekst is aangepast in lijn met de inzage-reactie.</p> <p>Het voorstel om het woord 'terughoudend' te vervangen door 'zorgvuldig' is niet overgenomen; de tekst geeft correct weer wat volgens diverse betrokkenen het gevolg van de datadiefstal was.</p>
233	GGD GHOR	3.6	Context ontbreekt	<p>Overall tav dataleveringen vanuit CoronIT naar CBS: dit kostte veel tijd, omdat er in deze fase zeer veel in zeer korte tijd gerealiseerd moest worden. Het registratiesysteem CoronIT was/is niet kwetsbaar. Het ging om de vele processen die moesten worden ingericht. Daarin moest worden geprioriteerd. De vaccinatiecampagne moest begin januari starten en kreeg daarom prioriteit.</p> <p>Deze context svp toevoegen.</p>	Nee	De voorgestelde toevoeging van context overlapt deels met inzage-reactie 232. Die is overgenomen, voor wat betreft de benodigde inspanningen die verricht moesten worden om de vaccinatiecampagne te kunnen monitoren. Uit de 'risicoanalyse gegevensuitwisseling COVID-19 informatieketen' blijkt dat ook CoronIT kwetsbaarheden kende.

Nr.	Partij	Hst / paragraaf	Te corrigeren tekst (eerste ... laatste woord)	Argumentatie / onderbouwing van de reactie	Overgenomen	Toelichting Onderzoeksraad voor Veiligheid
234	GGD GHOR	3.7.4	<p>'De snelle opschaling van de testinfrastructuur leidde tot kwetsbaarheden in de informatiebeveiliging en IT-continuïteit. Mede door risico's op ongeautoriseerde toegang en een grootschalige datadiefstal, ontstond een gevoelige context waarbinnen partijen moeilijk tot afspraken kwamen over de uitwisseling van data en hier veel tijd overheen ging.'</p> <p>Wijzigen in:</p> <p>'In de beginfase waren er met name problemen met het inrichten van de dataketen. Een belangrijke oorzaak was het feit dat de kernapplicaties niet ingericht zijn om data in de keten te delen, zeker in de volumes en met de actualiteit die gevraagd werd.'</p>	De relatie die gelegd wordt tussen snelle opschaling van de testinfrastructuur en de informatiebeveiliging in IT-continuïteit is niet juist. Het probleem zat erin dat er geen dataplatform bestond. Data konden niet gedeeld worden. Het heeft veel tijd en moeite gekost om dit technisch te kunnen realiseren.	Nee	Deze alinea gaat over het maken van afspraken tussen partijen over intensieve data-uitwisseling en niet over de inrichting van kernapplicaties voor wat betreft volume en actualiteit van data. Om dit te verhelderen is de eerste zin van paragraaf 3.7.4 aangepast. Daarnaast blijkt uit de 'risicoanalyse gegevensuitwisseling COVID-19 informatieketen' dat de in deze alinea beschreven relatie tussen snelle opschaling van de testinfrastructuur en de informatiebeveiliging in IT-continuïteit, juist is.
235	GGD GHOR	3.7.4	'grootschalige' weglaten	Er is uiteindelijk aangetoond dat de omvang van de datadiefstal in januari 2021 beperkt was, ieg niet 'grootschalig':op het moment dat de datadiefstal werd geconstateerd (januari 2021) stonden in CoronIT gegevens van circa ca. 5,5 miljoen mensen en in HPZone gegevens van circa 1 miljoen personen. De datadiefstal bleek betrekking te hebben op gegevens van circa 1250 personen, zoals is gebleken uit politie onderzoek. Uit dit onderzoek kwam naar voren dat geen aanwijzingen gevonden zijn dat grote databestanden uit de coronasystemen in omloop zouden zijn. https://ggdghor.nl/thema/vragen-antwoorden-datadiefstal/	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
236	GGD GHOR	4.3.4	"Vanwege de benodigde capaciteit stelde GGD'en hun teststraten in de zomer van 2021 ook tijdelijk open voor 'Testen voor je reis' " wijzigen in: Vanwege de benodigde capaciteit stelde GGD'en hun 1 teststraten in de zomer van 2021 ook tijdelijk open voor 'Testen voor je reis', hoewel dit geen virusbestrijding en dus geen taak van de GGD'en betreft."	Verduidelijking van context.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
237	GGD GHOR	4.5.1	regel 1 '...geregistreerd wilden worden' wijzigen in '...niet geregistreerd wilden worden' en aan regel 7, de volgende zin toevoegen: 'Dankzij de voorbereidingen kon vanaf 6 januari vanaf de eerste prik de GGD data worden gedeeld met het RIVM'	Wijziging van foutieve weergave + aanvulling context	Deels	In deze zin ontbrak inderdaad het woord 'niet' (zie ook inzagereactie 140). De feitelijke situatie dat vanaf 6 januari vanaf de eerste prik de GGD-data konden worden gedeeld, is toegevoegd. Het woord 'dankzij' is niet toegevoegd, omdat het onjuist suggereert dat er geen andere factoren een rol speelden bij het vanaf 6 januari kunnen starten met vaccineren.
238	GGD GHOR	6, Korte kenschets	2e bullet in kolom aanpak, aanvullen met: Kuipers maakte er voordat hij minister van VWS werd al geen geheim van dat hij een andere aanpak wilde.	Verduidelijking van context.	Nee	Tabel 10, die onderdeel is van de korte kenschets van hoofdstuk 6, geeft op hoofdpunten weer waar hoofdstuk 6 over gaat. Het genoemde punt in de reactie komt niet terug in hoofdstuk 6.

Nr.	Partij	Hst / paragraaf	Te corrigeren tekst (eerste ... laatste woord)	Argumentatie / onderbouwing van de reactie	Overgenomen	Toelichting Onderzoeksraad voor Veiligheid
239	GGD GHOR	6.1.1	In overleg met VWS en GGD GHOR Nederland paste SON, dat met 37 antigeentesten werkt, een deel van hun testlocaties voor mensen zonder klachten aan om 38 te voldoen aan de eisen voor de uitvoering van symptomatisch testen.' aan te vullen met: 'Deze aanpassing is nooit gebruikt omdat de GGD'en over voldoende capaciteit beschikten en de aanpassing niet werkbaar bleek: de gegevens konden niet binnenkomen bij de GGD'en.'	Aanvulling context ivm onvolledigheid.	Deels	Aan de alinea is toegevoegd dat de aangepaste testlocaties van SON uiteindelijk niet zijn gebruikt, omdat de GGD'en over voldoende capaciteit bleken te beschikken. Dat de aanpassing niet werkbaar bleek omdat de gegevens uit die testlocaties niet konden binnenkomen bij de GGD'en, heeft de Onderzoeksraad niet onderzocht. Overige knelpunten in gegevensdeling tussen SON en de GGD'en zijn elders in het rapport geaddresserd.
240	GGD GHOR	6.2.2	Datum persconferentie was 25 januari 2022 in plaats van 2021	Foutieve datum.	Ja	De correctie is overgenomen.
241	GGD GHOR	6.3.3	'Het Landelijke Coördinatie COVID-19 Bestrijding (LCCB) coördineerde het vormgeven van de ontwikkelingen, uitgangspunten en doelstellingen tot en met juni 2022 voor de activiteiten van GGD'en en GHOR-bureaus op het gebied van testen en traceren, maar ook vaccineren, zorgcontinuïteit en digitale ondersteuning.' wijzigen in: 'Het Landelijke Coördinatie COVID-19 Bestrijding (LCCB), opvolger van de Corona Programma Organisatie (CPO) van GGD GHOR Nederland, coördineerde het vormgeven van de ontwikkelingen, uitgangspunten en doelstellingen tot en met juni 2022 voor de activiteiten van GGD'en en GHOR-bureaus op het gebied van testen en traceren, maar ook vaccineren, zorgcontinuïteit en digitale ondersteuning. Ook na juni 2022 bleef de Stichting LCCB dit doen.'	Aanvulling context ivm onduidelijkheid: opeens komt hier de LCCB aan de orde. Onduidelijk is daardoor de rol, positionering en context. Verder dient vermelding dat de Stichting LCCB van VWS steeds kortcyclische opdrachten ontving. Na juni 2022 is deze nog een aantal keer verlengd, uiteindelijk tot 1 juli 2023.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
242	GGD GHOR	6.3.5	Sommige sectoren wilden helemaal niet wilden meewerken en pleitten vooral voor (extra) steun' zin loopt niet (2 x wilden)		Ja	De tekst is aangepast.
243	GGD GHOR	7.2.1	'Ook waren er technische en privacy gerelateerde knelpunten in de beschikbaarheid van data en data-uitwisseling. Het onder hoge druk opschalen van de testketen leidde tot kwetsbaarheden in de registratiesystemen, beveiliging en continuïteit en kwaliteit van data' Wijzigen in: 'Doordat de GGD'en onvoldoende waren voorbereid op een pandemie, moest er in korte tijd veel ontwikkeld en aangepast worden. Dat betekende dat er geprioriteerd moest worden en niet alles tegelijk kon worden opgepakt. Dit had gevolgen voor het delen van data, wat tot vertraging heeft geleid.'	De relatie die gelegd wordt tussen kwetsbaarheden in de registratiesystemen en de snelheid is onjuist. Voor CoronIT geldt dat er geen kwetsbaarheden waren in het systeem zelf. Wel moest er geprioriteerd worden. Zie ook opmerking bij P82, regel 2 en 3: Overall tav dataleveringen vanuit CoronIT naar CBS: dit kostte veel tijd, omdat er in deze fase zeer veel in zeer korte tijd gerealiseerd moest worden. Het registratiesysteem CoronIT was/is niet kwetsbaar. Het ging om de vele processen die moesten worden ingericht. Daarin moest worden geprioriteerd. De vaccinatiecampagne moest begin januari starten en kreeg daarom prioriteit.	Deels	De in het rapport beschreven relatie tussen snelle opschaling van de testinfrastructuur en het ontstaan van kwetsbaarheden in de de informatiebeveiliging in IT-continuïteit is juist. Zie ook inzagereactie 232. Wel is de tekst aangevuld in lijn met de aanvulling uit wijzigingsvoorstel in de inzagereactie. Zie ook inzagereactie 233. Daarnaast is de alinea op enkele punten verduidelijkt.
244	GGD GHOR	7.2.1	'Door bovengenoemde beperkingen moest het kabinet besluiten nemen op basis van een onvolledig zicht op het virus.' Deze zin dient aangevuld met 'Zicht op het virus was ook beperkt doordat velen zich niet lieten testen én omdat a-symptomatisch testen lange tijd niet werd gedaan.'	Context is onvolledig en behoeft aanvulling.	Deels	De zin 'Door bovengenoemde beperkingen moest het kabinet besluiten nemen op basis van een onvolledig zicht op het virus.' slaat op de gehele voorgaande paragraaf. De volgorde van de tekst is aangepast om dit te verduidelijken. Het effect van testbereidheid en beperkt testen is beschreven in deze paragraaf.

Nr.	Partij	Hst / paragraaf	Te corrigeren tekst (eerste ... laatste woord)	Argumentatie / onderbouwing van de reactie	Overgenomen	Toelichting Onderzoeksraad voor Veiligheid
245	GGD GHOR	7.2.2	'Nieuwe informatie over neven- en langetermijneffecten, zoals langdurige gezondheidsschade en uitgestelde zorg, minder benut voor de crisisbesluitvorming dan de indicatoren die aansloten bij de doelstellingen van het kabinet.' Mogelijk woord 'werd' plaatsen voor 'minder'.	Zin loopt niet.	Ja	De tekst is aangepast.
246	GGD GHOR	7.2.3	'Het kabinet beschouwde de modelprognoses als 'scenario's' voor hoe de pandemie zich op korte termijn zou ontwikkelen'. Het maakt het punt duidelijker als het woord scenario hier wordt gedefinieerd; verder schetst de pagina een beschrijving van tunnelvisie. Dit woord zou hier ook benoemd kunnen worden.	Verduidelijking van context.	Nee	Het begrip tunnelvisie omvat meer aspecten dan hier aan bod komen. De context en betekenis waarin het woord 'scenario's' hier wordt gebruikt, komt in de tekst voldoende helder naar voren.
247	GGD GHOR	7.3.3	'Alle ruimte benut...' tussen 'ruimte' en 'benut' het woordje 'werd' plaatsen	Zin loopt niet.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
248	GGD GHOR	7.5	Hier wordt de observatie gemist dat bij het zorgpersoneel, zowel acute zorg als huisartsen, thuiszorg en langdurige zorg, medewerkers ook geen vertrouwen meer hadden in de aanpak van het kabinet, omdat zij wel met steeds meer zieken, en ook met steeds meer zieke collega's te maken kregen, mede door het onverantwoorde (in hun ogen) gedrag van burgers.	Aanvulling ter verduidelijking context.	Nee	Hoewel niet valt uit te sluiten dat dit mechanisme een rol heeft gespeeld, heeft de Raad geen onderzoek gedaan naar het draagvlak onder zorgmedewerkers.
249	GGD GHOR	Bijlage C.1.1	De beschrijving van wettelijke taken klopt niet helemaal voor zover het jeugdgezondheidszorg betreft. JGZ is niet verplicht een taak van de GGD.	Correctie.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
250	GGD GHOR	Bijlage C.1.1	Directeur Publieke Gezondheid' wijzigen in'Directeur Publieke Gezondheid VWS'	De titel Directeur Publieke Gezondheid (van VWS) is hier verwarrend, ook omdat hij niet apart in de lijst afkortingen is opgenomen. (Zie ook p.204, r.17-18)	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
251	GGD GHOR	Bijlage C.2.1	Hier ook opnemen dat de voorzitter van GGD GHOR Nederland qualitate qua (vaste) adviseur van het Veiligheidsberaad is. Regel 30 'zowel de GGD'en als GGD GHOR Nederland' wijzigen in 'zowel de GGD'en als de GHOR'.	Aanvulling ter verduidelijking context.	Nee	Zie de toelichtingen bij inzagereactie 188 en 252. In deze context hoeft de adviesrol van GGD GHOR niet benoemd te worden.
252	GGD GHOR	Bijlage C.2.1	'De voorzitter van GGD GHOR Nederland is tijdens de coronacrisis ook aanwezig bij bijeenkomsten van het Veiligheidsberaad.' wijzigen in 'De voorzitter van GGD GHOR Nederland is tijdens de coronacrisis ook als vaste adviseur aanwezig bij bijeenkomsten van het Veiligheidsberaad en heeft uit dien hoofde regelmatig updates en presentaties gegeven over de pandemiebestrijding door de GGD'en'	Aanvulling ter verduidelijking context.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
253	GGD GHOR	Bijlage C.3	Deze alinea wekt ten onrechte de indruk alsof SON voor GGD'en allerlei testgerelateerde activiteiten heeft verricht; dit is onjuist: het ging uitsluitend om testen voor toegang (spoor 2). Het is wenselijk dit in de alinea te verduidelijken.	Aanvulling ter verduidelijking context.	Ja	Om te markeren dat SON zich primair richt op testen voor toegang is dit in de tekst benadrukt. Dit is in lijn met inzagereactie 195.

Nr.	Partij	Hst / paragraaf	Te corrigeren tekst (eerste ... laatste woord)	Argumentatie / onderbouwing van de reactie	Overgenomen	Toelichting Onderzoeksraad voor Veiligheid
254	GGD GHOR	Bijlage D.1	'Media melden op 25 januari 2021 een datalek bij de GGD'en. Ze melden dat er op grote schaal wordt gehandeld in persoonsgegevens afkomstig uit de ICT-systemen van de GGD'en.' aanvullen met de zin 'Later blijkt uit politie onderzoek dat geen aanwijzingen gevonden zijn dat grote databestanden uit de coronasystemen in omloop zouden zijn'. Met verwijz naar: https://ggdghor.nl/actueel-bericht/politieonderzoek-naar-datadiefstal-afgerond/ De verwijzing in de tekst naar '817 Onderzoeksraad voor Veiligheid, Aanpak coronacrisis, Deel 1: tot september 2020, 16 februari 2022, paragraaf 1.4.' moet gewijzigd in 'Onderzoeksraad voor Veiligheid, Aanpak coronacrisis, Deel 2: september 2020 tot juli 2021, 12 oktober 2022, paragraaf 1.4.'	Context onvolledig/onduidelijk.	Deels	De bron is inderdaad het tweede deelrapport van de Onderzoeksraad. De voorgestelde toevoeging neemt de Onderzoeksraad niet op. Bijlage D betreft een chronologisch tijdsbeeld. De voorgestelde zin past daarom niet in de tijd bij de zin over het datalek. De Raad heeft ook niet verderop in het tijdsbeeld een verwijzing opgenomen over het politieonderzoek, omdat de Raad geen inzage heeft gehad in dit onderzoek.
255	GGD GHOR	Bijlage D.2	Werd bekend' wijzigen in 'meldt een journalist' (zie ook opmerking p215)	Zie Onderzoeksraad voor Veiligheid, Aanpak coronacrisis, Deel 2: september 2020 tot juli 2021, 12 oktober 2022, paragraaf 1.4, pag. 54, regel 1.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
256	GGD GHOR	Bijlage D.2	"Er komt een 'boosteroffensief'. De minister van VWS besluit hiertoe op 26 november 2021 in overleg met het RIVM, GGD GHOR Nederland, Defensie en andere partners." schrappen van het woord 'Defensie' , en zin toevoegen: 'Over de ondersteuning bij het boosteroffensief wordt tevens overleg gevoerd met Defensie'	Context onduidelijk: de zin lijkt de suggestie te wekken dat Defensie was betrokken bij <i>het besluit</i> tot boosteroffensief.	Nee	In de betreffende bron staat dat Defensie ook betrokken was bij het besluit. Het lijkt bovendien logisch dat Defensie betrokken was bij het besluit, aangezien een boosteroffensief ook uitgevoerd moet worden. Voor deze uitvoering zette Defensie personeel in.
257	Ministerie SZW	Lijst van afkortingen	Trojka, schade	De Trojka adviseerde over economische, sociale en maatschappelijke effecten, dat is breder dan 'schade' alleen.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
258	Ministerie SZW	2.3.2	De, Catshuis	Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid schoof niet als onderdeel van de Trojka of als individueel ministerie af en toe aan in het Catshuis. Het Programmadirectoraat-generaal Samenleving & COVID-19 schoof wel(eens), evenals de Trojka-ministers.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
259	Ministerie SZW	6.3.2	Op, termijn	De Kamerbrief van 8 februari is mede namens de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
260	Ministerie SZW	6.3.5	Met, over	Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid herkent de onduidelijkheid over de inbedding van het MIT in de crisisbesluitvormingsstructuur niet. Zowel in de kamerbrief d.d. 18 september 2022 (25 295, nr. 1959) als in het instellingsbesluit MIT is de positionering van het MIT toegelicht (nl. parallel aan en vergelijkbaar met de positionering van het OMT). Ook herkent het ministerie de onduidelijkheid over de wijze waarop de gelijkwaardigheid van het MIT aan het OMT moest worden vormgegeven in het instellingsbesluit niet. Het instellingsbesluit beschrijft dit nl. uitgebreid. Tot slot valt te lezen dat onduidelijk was hoe de weging van het MIT-advies naast het OMT-advies moest plaatsvinden: in meerdere parlementaire stukken (zoals antwoorden op vragen uit de Eerste Kamer, d.d. 23-02-23) staat beschreven dat de integrale weging van de adviezen aan het kabinet is.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.

Nr.	Partij	Hst / paragraaf	Te corrigeren tekst (eerste ... laatste woord)	Argumentatie / onderbouwing van de reactie	Overgenomen	Toelichting Onderzoeksraad voor Veiligheid
261	SCP	3.4	In de maatschappelijke reflectie t/m in de loop van de tijd toe	De brief van de directeur van het SCP waar naar verwezen wordt is niet verzonden in de periode onderzocht in hoofdstuk 3 (januari - maart 2021). De brief is gedateerd 11 februari 2022 en niet 11 februari 2021).	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
262	SCP	3.4	24-Feb	19-Feb	Ja	De correctie is overgenomen.
263	SCP	3.4	Referentie ontbreekt voor passage: 'Daarnaast bleek uit data van het SCP dat de maatregelen een wissel trokken op de thuiswerkende ouders die naast hun werk de kinderen les moesten geven. Het ging daarbij niet alleen om achterstandshuishoudens; de gevolgen stonden los van inkomen en welvaart.'	Onderzoek uit juli 2021 van het SCP (https://www.scp.nl/dossiers/nieuws/2021/07/14/grotere-autonomie-over-werktijden-is-belangrijk-pluspunt-van-thuiswerken-voor-werknemers) laat zien dat moeders met kinderen onder de 13 jaar geen betere aansluiting tussen werktijden en thuissituatie rapporteerden als ze in coronatijd gingen thuiswerken.	Deels	De uitspraak dat de maatregelen een wissel trokken op thuiswerkende ouders, is gedaan in een interview. Ter ondersteuning heeft de Raad gezocht naar openbare publicaties over het effect van maatregelen op (thuis) werkende ouders. De publicatie van André, Reeskens en Völker, getiteld: <i>De sociologie en de pandemie, inzichten en vooruitblik na twee jaar coronacrisis</i> (november 2022), geeft waardevolle inzichten die van dezelfde strekking zijn. Daarop is de passage aangepast. De boodschap van deze alinea blijft ongewijzigd.
264	SCP	3.4	Referentie ontbreekt	Informatie over voorspelbaarheid versoepelingen staat in sociaal-maatschappelijke reflectie van 21 april 2021	Ja	De referenties zijn toegevoegd.
265	SCP	5.2	Het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) adviseerde om de zeggenschap en verantwoordelijkheid over het leven weer meer te verleggen richting de samenleving en zo de balans terug te brengen in de rolverdeling tussen overheid, bedrijven en burgers.	Het SCP heeft niet geadviseerd om de nadruk in deze strategie te leggen op de eigen verantwoordelijkheid van mensen en sectoren. Het SCP heeft aandacht gevraagd voor (i)gedeelde (eigen) verantwoordelijkheid in de wijze van communicatie over de strategie/maatregelen, en (ii) de rolverdeling tussen overheid, bedrijven en burgers bij het herstel van de pandemie.	Ja	De tekst is aangepast in lijn met de inzagereactie.
266	SCP	6.3	Met de aankondiging van het brede perspectief nam het kabinet de adviezen van het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) en de Raad voor Volksgezondheid & Samenleving (RVS) over. Beide partijen pleitten voor een brede blik, om zo de verschillende waarden en belangen die speelden evenwichtiger te kunnen meenemen. In de ACC-19 gaf het SCP aan dat er bij de uitwerking van de kabinetsplannen aandacht nodig is voor het vinden van een balans tussen de doelen op het gebied van gezondheid en zorg en sociaal, maatschappelijke en economische effecten.	De adviezen genoemd door het SCP en de RVS omvatten: - Bestuur vanuit een duidelijke langetermijnvisie en de daarbij behorende doelen die we als samenleving nastreven. - Zet de kwaliteit van leven van burgers centraal en houdt meer rekening met hun situatie. - Wees transparant over de waardenafweging achter beleid, maak gebruik van meerdere vormen van kennis en deel de dilemma's die spelen. In de ACC-19 heeft het SCP aangegeven dat er aandacht nodig is voor de uitwerking van de plannen gepresenteerd in de brief van de minister van 8 februari 2021 en de balans tussen de doelen op het gebied van gezondheid en zorg en sociaal, maatschappelijke en economische effecten. Het SCP signaleerde dat de nadruk in de scenario's en sectorplannen vooral op de epidemiologische invulling en bijbehorende doelen.	Ja	De basisbeginselen zoals in het briefadvies vermeld, zijn toegevoegd aan de betreffende alinea.
267	Ministerie van Financiën	3.4.2	Topambtenaren van VWS en Financiële Zaken	Wordt hiermee het ministerie van Financiën of Financieel Economische Zaken (FEZ) van VWS bedoeld?	Ja	De tekst is verduidelijkt.
268	Ministerie van Financiën	7.3.4	2022kwam	Spatie toevoegen	Ja	De correctie is overgenomen.

Nr.	Partij	Hst / paragraaf	Te corrigeren tekst (eerste ... laatste woord)	Argumentatie / onderbouwing van de reactie	Overgenomen	Toelichting Onderzoeksraad voor Veiligheid
269	Ministerie van SZW	Bijlage D.3	Dit schrijven...Eerste Kamer	de brief waar jullie aan refereren van MVWS, MSZW en MEZK van 13 januari 2023, reageert niet alleen op het WRR-rapport 'Coronascenario's doordacht', maar ook op het advies van het Maatschappelijk Impact Team 'Fit voor het najaar'. Zie ook: https://www.eerstekamer.nl/behandeling/20230113/brief_van_de_ministers_van_vws_van/info	Ja	De tekst is aangevuld in lijn met de inzagereactie.